

Hoogheemraadschap van
Rijnland

PROGRAMMA- BEGROTING 2014

INHOUDSOPGAVE

Rijnland in cijfers	3
1. Inleiding.....	5
2. Hoofddijnen en ontwikkelingen.....	6
2.1 Lastendruk en schuldenpositie	6
2.2 Ontwikkelingen.....	7
2.3 Wat wil Rijnland in 2014 bereiken en wat gaat ze daarvoor doen?	9
2.4 Wat gaat het in 2014 kosten?	10
3. De Programmabegroting 2014 per programma.....	14
3.1 Opbouw programma's	14
3.2 Indicatoren per tactisch doel	15
3.3 Programma VEILIGHEID	16
3.4 Programma VOLDOENDE WATER.....	19
3.5 Programma GEZOND WATER	24
3.6 Programma BESTUUR, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING	29
4. Programmabegroting 2014 financieel	34
4.1 Kaders en budgettaire uitgangspunten.....	34
4.2 Besparingen Bestuursakkoord Water	36
4.3 Exploitatielasten naar kosten- en opbrengstsoorten	37
4.4 Verdeling exploitatielasten naar waterschapstaken.....	39
4.5 Financiering	40
4.6 Vergelijking met MJP en doorkijk naar 2014-2017.....	41
5. Risico's, weerstandsvermogen en verloop reserves	43
5.1 Risico's en weerstandsvermogen	43
5.2 Algemene reserves	43
5.3 Egalisatiereserves.....	43
5.4 Verloop reserves en voorzieningen 2014-2017.....	44
Bijlage 1. Overzichten investeringen	46
Bijlage 2. Risicoparagraaf	47
Bijlage 3. Verbonden partijen.....	53
Bijlage 4. EMU-saldo	56
Bijlage 5. Verdeling kostensoorten, belastingcategorieën en beleidsproducten over programma's.....	57
Bijlage 6. Exploitatiebegroting naar taken	59

Rijnland in cijfers

Rijnland in cijfers		Begroting 2014	Begroting 2013	Jaarrekening 2012
1	Exploitatiebudget (lasten)	190,4 mln	182,1 mln	183,4 mln
2	Afschrijvingen	36,7 mln	35,5 mln	36,3 mln
3	Aflossingen	42,6 mln	31,8 mln	29,4 mln
4	Verhouding afschrijving/aflossing	0,9	1,1	1,2
5	Personeelskosten vast en tijdelijk personeel (excl. Bestuur en Frictie)	50,0 mln	47,8 mln	47,2 mln
6a	Aantal fte's vast en tijdelijk personeel	632,2	645,8	625,7
6c	Aantal fte's inhuur	18,6	19,6	34,1
7	Personeelskosten per mensjaar (fte)	73.010	71.830	70.350
8	Bruto investeringen (inclusief baggerwerken en concernbrede korting)	147,7 mln	108,9 mln	108,8 mln
9	Boekwaarde vaste activa (inclusief SBG)	529,0 mln	496,6 mln	444,7 mln
10	Verzekerde waarde vaste activa (inclusief SBG)	880 mln	875 mln	820 mln
11	Eigen vermogen	33,6 mln	38,5 mln	51,5 mln
12	Voorzieningen	8,4 mln	10,3 mln	28,3 mln
13	Afgesloten langlopende geldleningen	273,8 mln	209,4 mln	271,2 mln
14	Opbrengst waterschapsbelastingen	165,5 mln	158,1 mln	150,7 mln
15	Aantal woonruimten ingezetenen (bruto)	515.565	514.450	509.909
16	Tarief ingezetenen per woonruimte (€)	98,48	90,40	86,20
17	Totale WOZ-waarde gebouwd	166.795 mln	174.757 mln	177.685 mln
18	Tarief gebouwd in % van de WOZ-waarde	0,0216%	0,0175%	0,0155%
19	Totaal aantal belastinghectare overig ongebouwd en natuur(bruto)	83.150	82.050	82.799
20a	Tarief ongebouwd overig per hectare (€)	73,70	72,00	68,75
20b	Tarief natuur per hectare (€)	4,00	4,00	4,00
21	Aantal vervuilingseenheden incl. directe lozers (bruto)	1.538.000	1.544.000	1.528.505
22a	Zuiveringsheffing per vervuilingseenheid (€)	51,38	52,38	53,00
22b	Verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid (€)	51,38	52,38	53,00

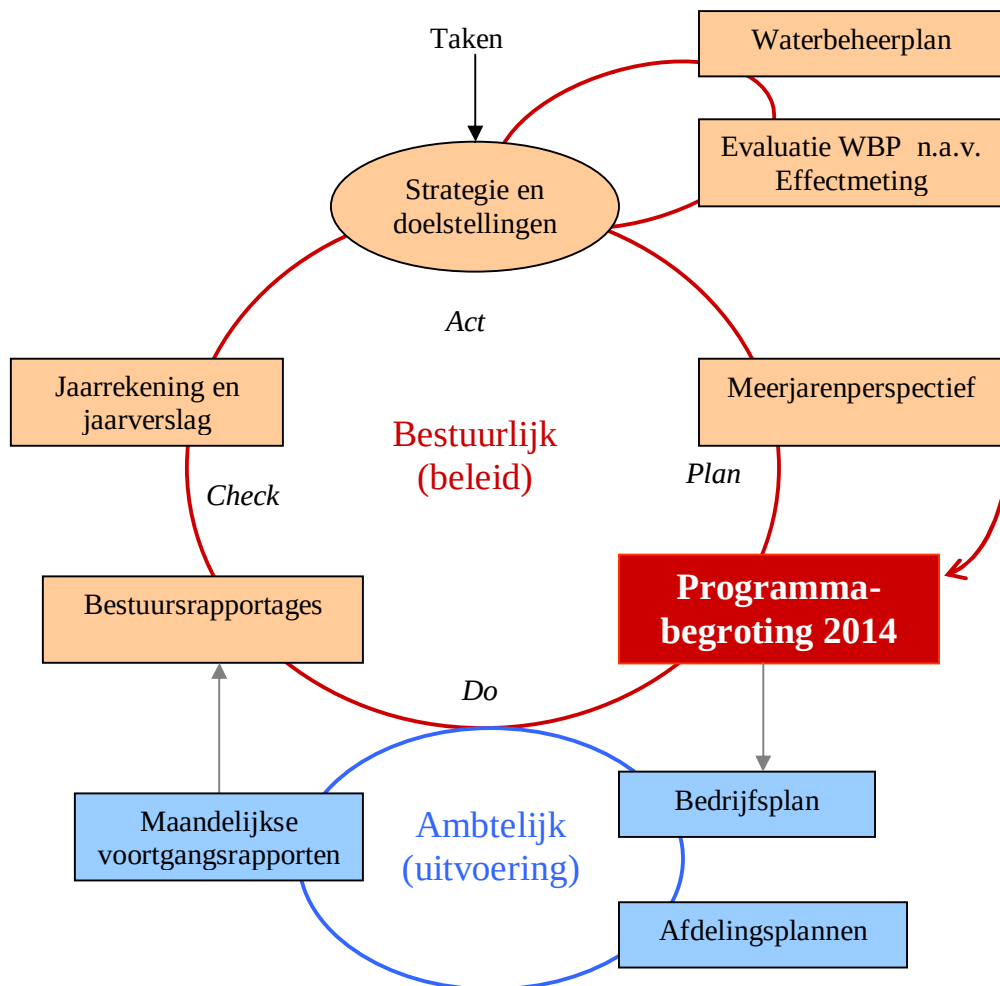
1. Inleiding

Deze Programmabegroting 2014 is de uitwerking van het Meerjarenperspectief 2014-2017 (MJP) in concrete bedrijfsdoelen en de financiële gevolgen daarvan. De Programmabegroting geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Met welke ontwikkelingen krijgt Rijnland in 2014 te maken?
2. Wat wil Rijnland bereiken in 2014? En wat gaat Rijnland daarvoor doen?
3. Wat gaat dit kosten in 2014?
4. Wat zijn de belastingtarieven voor 2014?

Door de Programmabegroting 2014 vast te stellen machtigt de VV het college de activiteiten uit te voeren zoals die voor 2014 zijn gepland en daarvoor de uitgaven te doen zoals deze in de exploitatiebegroting 2014 zijn geraamd. De Programmabegroting kent een gedetailleerdere uitwerking (financiële uitvoeringsinformatie) die wordt vastgesteld door D&H.

De positie van de Programmabegroting 2014 in het cyclische beleidsproces van plannen, uitvoeren, checken en bijsturen:

2. Hoofdpijnen en ontwikkelingen

2.1 Lastendruk en schuldenpositie

Lastendrukstijging: 5% beoogd, 4,7% gehaald

De Programmabegroting 2014 is uitgewerkt volgens de kaders van het Meerjarenperspectief 2014-2017 (MJP). Dat wil zeggen: volgens het 5%-scenario, met de mix aan besparingsmaatregelen uit de variant 'Evenwichtig', behoudens de onderstaande ontwikkelingen:

- lagere kapitaallasten, hogere kosten slibverbranding en bijdrage Aquon van per saldo € 2,7 mln;
- toegevoegd is een stelpost voor het Organisatieverbeterplan en het oplossen van knelpunten van minimaal (€ 1,0 mln);
- het niet meer toepassen van de besparing op de loonsom van 2% wegens vacatureruimte, omdat door 'scherp aan de wind zeilen' de realisatie van de personele lasten inmiddels bijna gelijk is aan de begroting (€ 0,9 mln);
- er zijn geen alternatieven gevonden voor de teruggedraaide besparingsmaatregelen 18 en 23 uit het MJP t.a.v. effluentkwaliteit en luchtmenginstallaties (€ 0,3 mln).

Deze ontwikkelingen leiden tezamen tot een lastendrukstijging van 4,7%. Met het MJP werd nog beoogd de lastendrukstijging te beperken tot 5%, ondermeer door toepassing van de evenwichtsvariant.

Lasten blijven komende jaren stijgen

Hieronder volgt de ontwikkeling van de lastendruk (het bedrag dat door de waterschapsbelastingen opgebracht moet worden) en de ontwikkeling van het aandeel kapitaallasten in de lastendruk. Het aandeel kapitaallasten blijft tot 2020 stabiel.

Omschrijving in € mln	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Belastingopbrengsten (lastendruk)	158,1	165,5	174,2	184,4	198,7	204,1	206,8	211,4
Toename	5,4	7,4	8,7	10,3	14,2	5,4	2,7	4,6
Ontwikkeling lastendruk	3,5%	4,7%	5,2%	5,9%	7,7%	2,7%	1,3%	2,2%
Aandeel kapitaallasten t.o.v. lastendruk	32%	30%	32%	33%	33%	32%	33%	33%

Schuldenpositie neemt toe

Rijnlands schuldenpositie neemt toe, door een hoog investeringsniveau in de afgelopen en de komende jaren, in combinatie met de afbouw van reserves. De Unie van Waterschappen reikt in de loop van 2014 een instrument aan, waarmee waterschapsbesturen hun keuze over de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen kunnen afwegen.

Overweging: lastendrukstijging 2014 verhogen naar 5% en meer uitvoeren?

Het is mogelijk de gevonden ruimte tussen de 4,7% en de 5% te benutten voor het meer uitvoeren van taken. Deze ruimte bedraagt € 0,5 mln, die het bestuur kan inzetten voor één van de volgende opties:

1. Top 25 dijkverbeteringen - Programma Veiligheid. Terugdraaien van besparingsmaatregel 1 (Top 25 1 jaar vertragen) veroorzaakt hogere kosten vanaf 2015, die deels gecompenseerd kunnen worden door € 0,5 mln minder reserves in te zetten in 2014.
2. Piekberging en baggeren - Programma Voldoende Water. Terugdraaien van maatregelen 5 (temporiseren piekberging Haarlemmermeer) en 6 (minder storten in de baggervoorziening door verschuiven uitvoering), met een verhoging van de inhuurcapaciteit op het NBW-programma.
3. Kwaliteitsmaatregelen – Programma Gezond Water. Terugdraaien van besparingsmaatregelen: 17 (natuurvriendelijke oevers watergebiedsplannen) en 22 (effluentkwaliteit vanuit hele beheergebied benaderen en/of seizoensafhankelijk sturen).

Dit geeft de volgende lastendrukontwikkeling:

5% lastendrukstijging in 2014	2013	2014	2015	2016	2017
Lastendruk (euro's)	158,1	166,0	174,2	184,4	198,7
Procentuele stijging	3,5%	5,0%	4,9%	5,9%	7,7%

Overweging: lastendrukstijging 2014 verlagen naar 3,5%, door eerdere inzet reserves?

Rijnland kan de lastendrukstijging van 4,7% ook bijstellen naar 3,5%, door € 1,9 mln meer inzet van de egaliseringsreserve zuiveringsheffing in 2014 dan in het MJP-scenario 5% evenwicht is afgesproken. Gevolg van een dergelijke keuze is wel dat de lastendrukstijging na 2014 belangrijk hoger wordt dan 5% per jaar door een andere inzet van de reserves.

3,5% lastendrukstijging in 2014	2013	2014	2015	2016	2017
Lastendruk (euro's)	158,1	163,6	173,7	186,0	199,6
Procentuele stijging	3,5%	3,5%	6,2%	7,1%	7,3%

2.2 Ontwikkelingen

2.2.1 Economische en schulden crisis

De economische onzekerheid zal ook in 2014 voortduren en leidt o.a. tot toenemende dynamiek in politiek en bestuur. De maatschappij vraagt om een klimaatbestendig watersysteem. Deze behoefte, gecombineerd met de economische onzekerheid en de aangekondigde besparingen door het kabinet, zorgt voor een spanningsveld. Het al dan niet behalen van de 3%-norm voor het EMU-saldo is hiervan een voorbeeld.

In 2014 worden de WOZ-waarden ten opzichte van de geprognosticeerde WOZ-waarden voor 2013 verder verlaagd met 5%. Dit heeft invloed op het tarief voor de categorie gebouwd.

2.2.2 Wet Hof

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof) is aangenomen door de Tweede Kamer. Het voorstel is op een aantal punten aangepast, naar aanleiding van het overleg met de Unie van Waterschappen, IPO en VNG en het advies van de Raad van State. Belangrijk uitgangspunt van de wet is dat het Rijk en de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een 'gelijkwaardige inspanning' leveren om het begrotingstekort (EMU-tekort) de komende jaren verder weg te werken. Dit om te voldoen aan de Europese begrotingseisen uit het aangescherpte Stabiliteits- en Groeipact. Het tekort moet in de periode tot en met 2017 van 0,5% worden teruggedrongen tot 0,3% voor de decentrale overheden gezamenlijk.

De onderlinge verdeling van de ruimte zal zoals het er nu naar uitziet, niet veranderen. Welke bijdrage de decentrale overheden exact moeten leveren aan het op orde brengen van de overheidsfinanciën stelt de minister vast aan het begin van iedere kabinetsperiode, na overleg met de koepelorganisaties. Hierbij is ook een belangrijke rol toegezegd voor de Tweede Kamer. In 2014 en 2015 is het aandeel van de decentrale overheden in het totale EMU-tekort gemaximeerd op 0,5% van het Bruto Binnenlands Product, op basis van bestuurlijke afspraken. Voor Rijnland kan de invoering van de wet Hof een beperking van het investeringsvolume betekenen, dan wel een keuze voor een ander financieringsmodel.

2.2.3 Schatkistbankieren

Vanwege het gesloten akkoord tussen Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen wordt met ingang van 2014 schatkistbankieren ingevoerd. Dit houdt in dat decentrale overheden overtollige middelen verplicht bij het Rijk moeten stallen. In de praktijk heeft dit nauwelijks betekenis voor de waterschappen en Rijnland in het bijzonder. In de praktijk gaat het alleen om een administratieve belasting. Openbare lichamen mogen 0,75% van hun begrotingstotaal met een maximum van € 2,5 mln buiten de schatkist houden. Omdat het bedrag over het gemiddelde per kwartaal wordt bepaald, betekent dit in de praktijk dat Rijnland niet bij de Rijksoverheid hoeft te storten. Ook de belastingkantoren zoals de BSGR zijn in de regeling betrokken.

2.2.4 Bestuursakkoord Water

In het Bestuursakkoord Water (BAW) van mei 2011 is afgesproken dat de waterschappen de volgende activiteiten, inclusief de financiering, van het Rijk of provincie overnemen:

- HoogWaterBeschermingsProgramma (HWBP), jaarlijkse bijdrage € 6,4 mln in 2013, oplopend naar € 14,2 mln vanaf 2015;
- Muskusrattenbeheer, meerkosten jaarlijks: € 1,5 mln.

Het streven is dat de uitvoering van deze activiteiten vanaf 2020 gefinancierd kan worden uit te realiseren doelmatigheidswinsten, ondermeer in de afvalwaterketen door waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Per waterschap is overigens geen specifieke taakstelling afgesproken. De Unie van Waterschappen monitort de totale voortgang van het BAW voor de gehele sector.

Energiebesparingen, een goedgekeurde zuiveringsvisie en het assetmanagementprogramma maken deel uit van de geschetste doelmatigheidsmaatregelen voor de afvalwaterketen.

In hoofdstuk 4.2 wordt nader ingegaan op de geplande en reeds gerealiseerde doelmatigheidswinsten uit het Bestuursakkoord water.

2.2.5 Solidariteitsbijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat waterschappen vanaf 2011 voor 50% meebetalen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De Rijnlandse jaarlijkse bijdrage is € 6,4 mln voor 2011-2013, € 10,3 mln in 2014 en € 14,2 mln vanaf 2015. Vanaf 2016 vindt er jaarlijks een indexering plaats. Rijnland heeft vanaf 2013 de jaarlijkse solidariteitsbijdrage volledig in exploitatie genomen om te anticiperen op de Wet Hof en oplopende kapitaallasten te beperken.

In 2013 is de Waterwet gewijzigd in verband met het nieuwe HWBP (nHWBP). De belangrijkste wijzigingen per 2014 zijn:

- De waterschappen financieren per project 10% zelf, de projectgebonden bijdrage is verlaagd van 100% naar 90%. Dit betekent voor Rijnland dat 10% van de kosten voor versterking van de IJsseldijk Gouda worden geactiveerd en in 30 jaar afgeschreven.
- De waterschappen krijgen geen vergoeding meer van rentekosten bij voorfinanciering.
- De toetsfrequentie wordt 12 jaar in plaats van 6 jaar.
- Aanbestedingsmeevallers uit het HWBP-2 schuiven door naar het nHWBP.

Voor waterschappen zoals Rijnland (met veel ingezetenen en/of een hoge WOZ-waarde en weinig of geen primaire keringen) wordt de jaarlijkse solidariteitsbijdrage naar beneden bijgesteld, in verband met de introductie van het projectgebonden aandeel van 10% voor het waterschap. Voor Rijnland betekent dit een vermindering met max. € 2 mln per jaar na 2020. Eind van dit jaar komt er nader zicht op de omvang van de projectgebonden- en solidariteitsbijdragen en op de gevolgen van de indexering.

2.2.6 Nieuwe kostentoedeling

De Verenigde Vergadering heeft 25 september 2013 de geactualiseerde Kostentoedelingsverordening (KTV) vastgesteld. Per 1 januari geldt de volgende kostentoedeling:

- Ingezetenen	55%	(was 55%)
- Ongebouwd, niet zijnde natuurterreinen	5,7%	(was 6,6%)
- Natuurterreinen	0,1%	(was 0,1%)
- Gebouwd	39,2%	(was 38,3%)

Vanwege de geringe stijging van het tarief ongebouwd, niet zijnde natuurterreinen, is besloten om voor 2014, evenals voor 2013, geen gebruik te maken van de tariefdifferentiatie voor verharde openbare wegen (nu 100%) te verruimen.

2.2.7 Organisatieverbeterplan en knelpunten organisatie

Naast de gestelde doelen in het meerjarenperspectief 2014-2017 voor 2014 zijn het bestuur en de ambtelijke organisatie inmiddels gestart met het opzetten en uitwerken van verbeterprogramma's, zowel op

bestuurlijk als op organisatieniveau. Het doel van deze programma's is het realiseren van besparingsmaatregelen en tegelijkertijd de organisatie verder in control brengen. Het verbeterprogramma zal capaciteit vragen van de ambtelijke organisatie. Om er voor te zorgen dat de gestelde doelen in het meerjarenperspectief 2014-2017 niet in gevaar komen is er wellicht tijdelijk extra capaciteit (inhuur en consultancy) nodig. Daarnaast is er binnen de organisatie een aantal knelpunten. In deze begroting is hiervoor eenmalig een stelpost van in totaal € 1,0 mln. opgenomen.

2.3 Wat wil Rijnland in 2014 bereiken en wat gaat ze daarvoor doen?

De belangrijkste zaken voor de vier programma's zijn als volgt. Een uitwerking staat in hoofdstuk 3.

Veiligheid

Het programma veiligheid kenmerkt zich in 2014 door de vele uitvoeringswerken en bijhorende handhavings- en vergunningstrajecten in de polders waar de dijkverbeteringen plaatshebben. Veel beleidsdoelen zijn in de afgelopen jaren gerealiseerd. De 'Top 25' is voor 75% gereed. Parallel aan het handhavingsspoor vindt actualisatie van de legger plaats en zoekt de organisatie naar mogelijkheden voor verdere deregulering. Kustwerk Katwijk zal in 2014 'veilig' zijn en over de IJsseldijk Gouda en Centraal Holland zal bestuurlijk worden beslist.

Voldoende water

Het programma voldoende water gaat in 2014 voortvarend door met de lopende programma's. De piekberging Nieuwe Driemanspolder gaat weer lopen en in de Haarlemmermeer wordt de grondverwerking (minnelijk basis) afgerond. In diverse watergebiedsplannen worden maatregelen uitgevoerd, voorbereid en/of worden besluiten aan de VV voorgelegd en Vierambacht en de Hogeveensepolder worden afgerond. Een groot deel van het gebied is daarmee "onder handen". Het baggerprogramma loopt ook onverminderd door en diverse clusters worden afgerond waaronder Midden-Rijnland en Bollenstreek-Noord. Van boezemgemaal Gouda worden de 1ste en 2de pompijn vervangen. Daarnaast worden jaarlijks 20 a 25 poldergemalen vervangen/gerenoveerd en wordt de vervanging van de software in 80 poldergemalen afgerond.

Gezond water

Bij het programma gezond water ligt de focus in 2014 op het afronden van het KRW-1 uitvoeringsprogramma (Nieuwkoop, Reeuwijk), de voorbereiding van KRW-2 en op het vergroten van de doelmatigheid in de afvalwaterketen. In de afvalwaterketen ligt het accent op de uitvoering van het strategisch zuiveringsplan en het verder vormgeven aan samenwerking in de waterketen (bestuursakkoord water). Naast de KRW maatregelen werkt Rijnland ook op andere locaties aan goede inrichting en gezond water. Voor verdere verbetering van zwemwaterkwaliteit is de inzet van locatiebeheerders nodig. Nieuwe luchtmenginstallaties tegen blauwalgen kunnen alleen bij cofinanciering door derden. Rijnland vertegenwoordigt alle waterschappen in het Deltaprogramma Zoetwater, in 2014 wordt het maatregelenpakket voorbereid (voor Rijnland is vooral opwaardering van de KWA van belang).

Bestuur, organisatie en dienstverlening

Het programma BOD zal zich in 2014 voornamelijk richten op de volgende onderwerpen: klantgerichtheid, projectbeheersing, samenwerking en veranderingen. Bij het onderwerp klantgerichtheid wordt bedoeld dat de organisatie meer de blik naar buiten wil richten. Bij projectbeheersing krijgen de bestuurlijke informatievoorziening als ook de rollen en verantwoordelijkheden binnen de organisatie en bestuur (bestuurlijke verbeteragenda) extra aandacht. Het derde punt laat zien dat Rijnland nog altijd de samenwerking zoekt, vooral met de buurwaterschappen. En tot slot vindt Rijnland het belangrijk om te blijven inspelen op de interne (o.a. vergrijzing en projectmatig werken) en externe veranderingen (o.a. economische situatie).

2.4 Wat gaat het in 2014 kosten?

Exploitatiekosten

Het totaal benodigde exploitatiebudget voor 2014 staat in onderstaande tabel, vergeleken met de Programmabegroting 2013 en het laatste MJP. De belangrijkste verschillen tussen 2014 en 2013 staan in de daaropvolgende tabel. In hoofdstuk 4 vindt u een uitgebreide toelichting.

Totale netto exploitatiekosten Programmabegroting 2014 (PB 2014)

Totale kosten (in € mln)	PB 2013	MJP 2014	PB 2014	Verschil t.o.v.			
				PB 2013		MJP 2014	
				€	%	€	%
Netto kosten voor egalisatie	166,5	175,8	175,3	8,8	5,3%	-0,5	-0,3%
Mutatie egalisatiereserves	-8,4	-9,8	-9,8	-1,4	16,1%	0,0	0,0%
Belastingopbrengsten	158,1	166,0	165,5	7,4	4,7%	-0,5	-0,3%

De toename van de netto kosten voor egalisatie met € 8,8 mln is veroorzaakt door:

Stijging exploitatiekosten t.o.v. PB 2013 (voor egalisatie)	€ mln	Beïnvloedbaarheid
Kosten hoger van PB 2013		
Verwachte loonkostenontwikkeling en extra personeelsbudget vanwege nieuwe taken.	1,5	Enigszins
Korting van 2% op de loonsom vervalt (realisatie is bijna gelijk aan begroting)	0,9	Groot
Stelpost inhuur derden i.v.m. Organisatie Verbeter Plan en knelpunten organisatie	1,0	Groot
Kosten bebording veiligheid	0,2	Enigszins
Hogere dotatie baggervoorziening (in 2013 eenmalig verlaagd)	3,8	Enigszins
Hogere bijdrage aan HWBP	3,9	Niet
Hogere afschrijvingslasten	1,2	Enigszins
Hogere kosten slibverwerking en afvoer	0,9	Enigszins
Hogere storting pensioenvoorziening bestuur als gevolg van lagere rekenrekenrente en nieuwe sterftetabel	0,1	Niet
Hogere kosten waterakkoorden	0,2	Enigszins
Hogere kosten licenties en onderhoud ICT	0,1	Enigszins
Lagere terug gevloede rente baggervoorziening	0,6	Enigszins
Kosten lager van PB 2013		
Lagere rentelasten als gevolg van gunstige renteontwikkelingen	-2,7	Niet
Inkrimping personeelsbestand met 2%: (13,6 fte) en verlaging opleidingsbudget	-1,0	Groot
Hogere geactiveerde lasten	-1,0	Enigszins
Lagere onderhoudskosten waterstaatkundige en zuiveringstechnische werken	-0,4	Groot
Lagere bijdrage verbonden partijen BSGR en Waterschapshuis	-0,2	Enigszins
Rijksbijdrage verruiming kwijtschelding (kinderopvang)	-0,1	Niet
Hogere opbrengst verkopen	-0,1	Enigszins
Vervallen te betalen bijdrage Zuiveringsinfo in 2013	-0,1	Groot
Totale stijging	8,8	

Omvang investeringen

Rijnland heeft in 2014 circa 400 investeringsprojecten in voorbereiding (en/of uitvoering), met een totale omvang van € 165,1 mln.

Totale bruto investeringsuitgaven in voorbereiding

Geraamde bruto-investeringsuitgaven (€ mln)	2013	2014
A-investeringen	121,1	133,8
B-investeringen	15,0	28,5
C-investeringen	1,0	2,8
Totale bruto-investeringen	137,1	165,1

Het aandeel van de tien grootste projecten bedraagt € 138,5 mln. Dit zijn:

Overzicht grootste lopende investeringsuitgaven

Top 10 grootste investeringsuitgaven (bruto)			2014	mln
1	Veiligheid	Diverse kadeverbeteringswerken	A/B	30,2
2	Gezond water	Diverse aanpassingen Awzi's	A/B	23,5
3	Veiligheid	Kustversterking Katwijk	A	21,5
4	Voldoende water	Diverse baggerprojecten	A/B	17,3
5	Voldoende water	Renovatie diverse poldergemalen	A/B	12,7
6	Voldoende water	Waterberging Nieuwe Driemanspolder	A	9,7
7	Gezond water	KRW-maatregelen (baggerprojecten uitgezonderd)	A/B	8,2
8	Voldoende water	Diverse uitvoeringsmaatregelen watergebieds- en waterplannen	A/B	6,5
9	Voldoende water	Boezemgemalen Gouda en Spaarndam	A/B	5,0
10	Voldoende water	Piekberging Haarlemmermeer grondverwerving en voorbereiding	A	4,0
Totaal				138,5

Omvang investeringen neemt toe

Rijnland heeft sinds het MJP 2012-2015 gerekend met een investeringsplafond van bruto € 100 mln realisatie per jaar, in verband met de beschikbare capaciteit. Dit betekent dat Rijnland jaarlijks ca. € 120 mln in voorbereiding moest nemen, in verband met tegenvallers die zich altijd voordoen. Dat kunnen tegenvallers zijn tijdens de voorbereiding en/of uitvoering van het werk, beroepszaken, politiek-maatschappelijke ontwikkelingen en faillissementen. De laatste jaren vertoont de realisatiegraad echter een stijgende lijn: in 2012 heeft Rijnland € 108,8 mln gerealiseerd en de prognose voor 2013 is € 113,0 mln (2e Burap). Voor 2014 wordt een realisatiegraad van € 125,6 mln voorzien (exclusief Katwijk en VIJG). Deze stijgende lijn is mogelijk doordat er veel projecten in uitvoering gaan waarbij de inzet van Rijnland naar verhouding laag is. Bij een andere verhouding tussen projecten in voorbereiding en in uitvoering zal de investeringsomvang weer anders zijn. De organisatie houdt daarom een gemiddelde investeringsomvang aan van € 100 mln per jaar.

Voor de berekening van de managementcapaciteit Rijnland rekent met een concernbrede korting van 10% op A-investeringen en 20% op de B- en C-investeringen. Grote investeringsprojecten die relatief weinig managementcapaciteit vragen worden niet meegerekend, dit zijn de kustversterking Katwijk en de verbetering van de IJsseldijk Gouda. De managementcapaciteit voor 2014 komt daarmee uit op € 125 mln.

Totaal programma's		Korting	€ 1 mln
Totale bruto investeringen 2014			165,1
Kustversterking Katwijk			-21,5
Verbetering IJsseldijk Gouda			-0,6
Concernbrede korting op A investeringen	10%		-11,2
Concernbrede korting op B investeringen	20%		-5,6
Concernbrede korting op C investeringen	20%		-0,6
Totale investeringen excl. Subsidies			125,6

Rekening houdend met de kustversterking Katwijk en de verbetering van de IJsseldijk Gouda is het verwachte te realiseren investeringsvolume € 147,7 mln.

De concernbrede korting leidt tot een daling in de kapitaallasten van € 0,5 mln in 2014, oplopend tot € 5,3 mln in 2017.

Inzet reserves

Rijnland beschikt over beperkte reserves die tariefstijgingen enigszins en geleidelijk kunnen beperken. Uit de tabel 'Totale netto exploitatiekosten Programmabegroting 2014' bleek dat Rijnland regulier € 8,4 mln uit de reserves heeft ingezet om de tarieven in 2013 zo beheerst mogelijk te laten stijgen. Voor de tarieven 2014 is een onttrekking nodig van € 9,8 mln om de lastendrukstijging te beperken tot 4,7%. In het MJP is eveneens rekening gehouden met een onttrekking van € 9,8 mln.

Tariefsvoorstellen 2014

De benodigde exploitatiekosten en de onttrekking uit de reserves leiden tot de volgende tariefsvoorstellen voor 2014:

Tariefsvoorstellen 2014

Categorie	€ Tarief 2013		€ Tarief 2014		Verschil €		Verschil %	
	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie
Ingezetenenomslag	97,46	90,40	106,58	98,48	9,12	8,08	9%	9%
Omslag Gebouwd	0,0201%	0,0175%	0,0234%	0,0216%	0,0034%	0,0041%	17%	23%
Omslag Ongebouwd	79,53	72,00	74,54	73,70	-5,00	1,70	-6%	2%
Omslag Natuur	4,91	4,00	5,30	4,00	0,39	0,00	8%	0%
Zuiveringsheffing/ Verontreinigingsheffing	52,38	52,38	53,24	51,38	0,86	-1,00	2%	-2%

Tabel 5.1 Tarieven voor en na egalisatie

Door een wijziging van de kostentoedelingsverordening (wijziging kostenaandelen categorieën gebouwd en ongebouwd), lagere kosten en minder aantallen belastingseenheden (o.a. waardedaling WOZ-waarden met 5%) wijken de omslagtarieven 2014 af ten opzichte van het MJP 2014-2017.

De tariefsdaling voor de zuiveringsheffing is beperkter dan eerder in het MJP was aangegeven. Dit komt met name door minder belastbare vervuilingseenheden dan in MJP rekening mee was gehouden.

Praktijksituaties 2014

Voor een aantal praktijksituaties liggen de lasten hoger dan de indicatieve berekeningen uit het MJP. Dit blijkt uit de volgende tabel. Dit komt door een wijziging van kostenaandelen categorie gebouwd/ongebouwd en lagere WOZ-waarden gebouwd dan was voorzien bij het MJP.

Uit de eerste uitkomsten van de taxatieronde 2013 en ontvangen informatie van de Waarderingskamer blijkt dat de gemeenten voor 2014 de WOZ-waardes (peildatum 1-1-2013) zullen gaan verlagen met gemiddeld 5%. Hiermee is bij berekening van het tarief gebouwd in 2014 rekening gehouden.

Voorbeeldpraktijksituaties Programmabegroting 2014 ¹⁾

Praktijksituaties Rijnland (in € 1,-)		PB 2013	MJP 2014-2017	PB 2014	Verskil t.o.v.			
					PB 2013		MJP 2014 - 2017	
					€	%	€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	143	151	150	7	5,0%	-1	-0,8%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	248	253	253	5	2,1%	0	-0,2%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 239.000	289	302	304	15	5,1%	2	0,7%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	78.582	77.696	78.412	-170	-0,2%	716	0,9%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	944	1.003	1.032	88	9,4%	29	2,9%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	262	276	284	22	8,2%	8	2,8%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, opp. 40 ha, 3 v	3.646	4.257	3.854	208	5,7%	-403	-9,5%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e	231	239	245	14	6,2%	6	2,5%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	40	0	0,0%	0	0,0%

In bovenstaande tabel wordt per voorbeeldpraktijksituatie een vaste WOZ waarde gehanteerd. Het effect van de daling van de WOZ-waarde is dus niet terug te vinden in deze tabel. Voor eigenaren van bebouwde percelen valt de aanslag 2014 lager uit dan in bovenstaande tabel.

Rekenvoorbeeld bij praktijksituatie nr. 3:

Als deze huishouding in dezelfde woning blijft, stijgen de lasten naar € 302,- ofwel: met 4,2% i.p.v. 5,1%.²⁾ Voor de overige praktijksituaties betekent de daling van de WOZ-waarden het volgende:

- nr. 4: -/- 0,6% i.p.v. -/- 0,2%,
- nr. 5: + 6,6% i.p.v. 9,4%
- nr. 6: + 5,8% i.p.v. 8,2%
- nr. 7: + 4,7% i.p.v. 5,7%
- nr. 8: + 4,2% i.p.v. 6,2%

¹⁾ Basis voor de berekening van de bovenstaande praktijksituaties zijn de netto kosten na egalisatie per belastingcategorie (gemiddeld 2014: +4,7%) met de bijbehorende belastingeenheden van dat jaar (aantal woonruimten, hectares, WOZ-waarden en vervuilingseenheden).

²⁾ Aandeel gebouwd: € 239.000 x 95/100 = € 227.000 x 0,0216% + aandeel zuiveringsheffing: 3 v.e. x € 51,38 + aandeel ingezetenenomslag 1 x € 98,48 = € 302,00.

3. De Programmabegroting 2014 per programma

3.1 Opbouw programma's

De activiteiten van Rijnland zijn ondergebracht in vier programma's: Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en Bestuur, organisatie en dienstverlening.

Een toelichting op de doelen, de geplande resultaten en de bijbehorende middelen per programma volgt in de volgende paragrafen, met als lijn:

1. De strategische doelstelling van het programma.
2. De tactische doelen, verwijzend naar het WBP4. Per tactisch doel zijn één of meerdere bestuurlijk vastgestelde indicatoren uiteengezet.
3. De kosten van het programma: exploitatiekosten en investeringsuitgaven.

De netto kosten (kosten na aftrek van opbrengsten) van de programma's zijn:

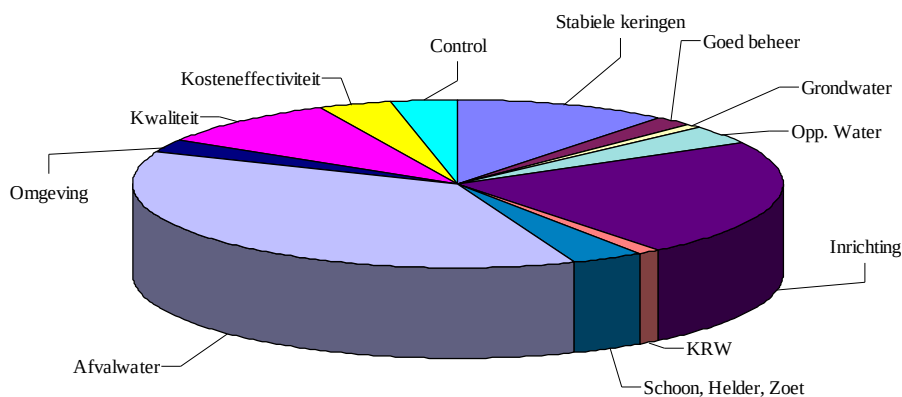
Exploitatiegroting 2014 naar programma's

Omschrijving programma's (in € mln)	2013	2014	Verschil		
			€	%	
Veiligheid	18,4	22,2	3,8	21%	
Voldoende water	43,3	46,6	3,3	8%	
Gezond water	73,3	73,3	0,0	0%	
Bestuur, organisatie en dienstverlening	31,4	32,9	1,5	5%	
Totaal	166,4	175,0	8,6	5%	
Toevoeging rente aan reserves	1,0	0,9	-/-	0,1	-10%
Onttrekkingen aan reserves	-/-	0,9	-/-	0,6	-33%
Totaal netto kosten voor egalisatie	166,5	175,3	8,8		-38%
Egalisatie van tarieven	-/-	8,4	-/-	9,8	17%
Op te brengen belastingen	158,1	165,5	7,4		4,7%

De netto kosten per tactisch doel zijn:

Exploitatiekosten 2014 per tactisch doel (€ mln)

Veiligheid	Voldoende Water	Gezond Water	B.O.D.
Stabiele keringen 18,4	Grondwater 1,2	KRW 2,4	Omgeving 4,1
Goed beheer 3,7	Opp. Water 6,2	Schoon, Helder 6,1	Kwaliteit 16,8
	Inrichting 39,3	Zoet water 64,8	Kosteneffectiviteit 6,0
		Afvalwater 64,8	Control 6,0
Totaal 22,2	Totaal 46,6	Totaal 73,3	Totaal 32,9

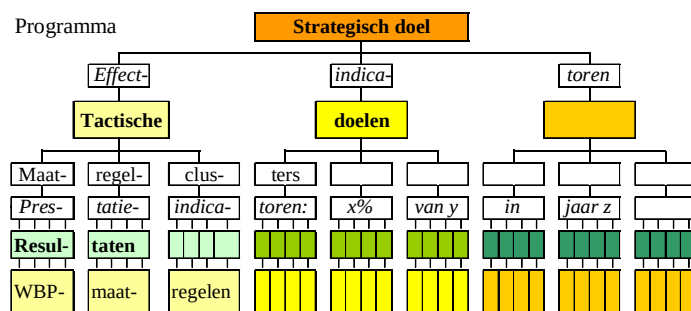

3.2 Indicatoren per tactisch doel

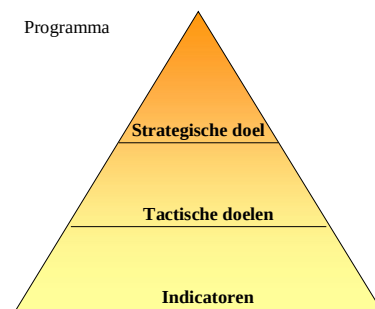
Om te beoordelen of de maatregelen van het waterbeheerplan4 (WBP4) het beoogde effect hebben is in 2011 de effectmonitor ontwikkeld. Het kader voor de effectmonitor wordt gevormd door het WBP4 en eventuele door het bestuur besloten wijzigingen, mede naar aanleiding van de herijking van WBP4. Een belangrijk deel van deze effecten is pas na enkele jaren zichtbaar. Daarom stuurt Rijnland vanaf 2011 periodiek via een set van vaste indicatoren, die afgeleid zijn van de te bereiken effecten. Per tactisch doel zijn één of meer indicatoren afgeleid van de te bereiken effecten. De effectmonitor 2013 wordt gelijktijdig met de Jaarrekening 2013 en in samenhang met het meerjarenperspectief uitgebracht en ingediend bij de VV. Dit biedt Rijnland de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de samenhang tussen prestaties of middelen en effecten. Hiermee wordt ook de beleidscyclus volledig rond gemaakt.

De effectmonitor begint met een samenvatting met een ‘controlepaneel’, dat een overzicht geeft in de stand van zaken en haalbaarheid van effecten, en de ‘stuurhut’, die de knoppen laat zien om tot bijstelling te komen. Na de samenvatting volgt een uitgebreider overzicht van de resultaten en haalbaarheid van effecten per tactisch doel binnen de strategische doelen Veiligheid, Voldoende Water en Gezond Water. In deze hoofdstukken staat met behulp van kleuren aangegeven of het proces, prestatie, effect op schema ligt en of het effect in 2017 haalbaar is, of dat betwijfeld wordt of dat het doel uit het WBP4 met geen enkele mogelijkheid meer te bereiken is.

Effectmonitoring WBP4: outcome

Sturing P&C: graadmeter voortgang

Toelichting indicatoren

Vanaf de Programmabegroting 2010 wordt gewerkt met sets van indicatoren per programma. Deze sets zijn zo gekozen dat zij:

- samen ‘dekkend’ zijn, ofwel een betrouwbaar beeld geven over de programmabrede stand van zaken;
- maximaal 10 indicatoren per programma bevatten, zodat rapportages beknopt en overzichtelijk zijn;
- voldoende informatie geven zonder te zeer in detail te treden (sturen op hoofdlijnen);
- ongeveer per kwartaal voortgang zichtbaar maken voor eventuele bijsturing;
- zo veel mogelijk aansluiten bij de jaarlijkse rapportages voor de bedrijfsvergelijking Waterschapspeil.

De sets worden gebruikt als bestuurlijk ‘dashboard’ in de P&C-cyclus bij:

- deze Programmabegroting: wat zijn de *beoogde jaarresultaten*?
- de tussentijdse twee Bestuursrapportages: wat is de *voortgang ervan*?
- de Jaarrekening: in hoeverre heeft Rijnland de beoogde *resultaten* gehaald?

3.3 Programma VEILIGHEID

Portefeuillehouders: T.C.M. de Roos (veiligheid), H. Pluckel (kustbeheer)
Programmadirecteur: A. Bol

3.3.1 Strategische doelstelling van het Programma Veiligheid

Strategisch doel 1 van het WBP4 is om de inwoners en voorzieningen in het gebied te beschermen tegen overstromingen. De doelen van het programma zijn de WBP-4 doelen en onderliggende maatregelen. Het programma zorgt dat de projecten die nodig zijn om deze doelen te halen aaneensluiten en elkaar versterken. Het programma veiligheid kenmerkt zich in 2014 door de vele uitvoeringswerken; veel beleidsdoelen zijn in de afgelopen jaren gerealiseerd.

3.3.2. Tactisch doel: In stand houden van stabiele keringen (€ 18,4 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

De bestuurlijke doelstelling is dat de waterschappen de veiligheid van regionale keringen in 2020 ‘op orde’ hebben. Dit moment is afgesproken met de provincies, nadat bleek dat de NBW-opgave om in 2015 op orde te zijn voor de meeste waterschappen niet haalbaar was. Rijnland heeft gekozen om de opgave te prioriteren door de meest urgente keringen in 2015 op orde te hebben (Top25 = 130 km) en het overige deel in 2020 (de rest van de Top50, excl. de Top25 = 115 km). Voor de Top25 geldt dat verschillende uitvoeringstrajecten in 2016 in plaats van in 2015 klaar zullen zijn, in verband met de bestuurlijke keuze voor het ‘5% evenwichtsscenario.’

Voor de Top50 geldt dat Rijnland de einddatum tweemaal heeft opgeschort. Eerst bij de ‘Herijking 2011’ van 2020 naar 2023, door halvering van de jaarlijkse investeringen van ca. € 25 mln naar € 12 mln per jaar. En begin 2013 is besloten de Top50 niet te starten in januari 2013 maar in januari 2014. De vertragingen betekenen dat de Top50-keringen in 2025 opgeleverd worden, dus op orde zijn met een vertraging van 5 jaar ten opzichte van de eerdere planning.

Voor de primaire keringen zijn de kaders landelijk vastgesteld bij het HWBP2 (Kustversterking Katwijk) en het nHWBP (IJsseldijk Gouda en Centraal Holland).

Wat gaan we doen in 2014 voor ‘Stabiele keringen’

Belangrijkste activiteiten in 2014 voor het tactisch doel ‘Stabiele keringen’

1. Eind 2014 is bijna 120 km (90%) van de Top25 ‘veilig’ en bijna 100 km (75%) ‘gereed.’ In 2014 gaan de laatste trajecten in de uitvoering, andere trajecten krijgen een ‘tweede behandeling’ en worden afgewerkt. Dat betekent dat de omgeving meer last gaat ondervinden van werkzaamheden. We vinden het belangrijk dat bewoners en omwonenden snel met vragen terecht kunnen en een plek hebben waar plannen en tekeningen makkelijk toegankelijk zijn. Daarvoor is een nieuwe internetmodule in gebruik genomen die in 2014 zal worden geëvalueerd.
2. Legalisatie van alle keringen in de ‘Top 25:’ in de polders waar de dijkverbeteringen plaatshebben lopen handhavings- en vergunningstrajecten. De inventarisatie van deze keringen is in 2014 gereed, er is beoordeeld welke objecten vergunbaar zijn en de kades zijn vrijgemaakt voor de verbeterwerkzaamheden. Vergunningverlening voor terug te keren objecten zal later plaatshebben.
3. Parallel aan het handhavingsspoor vindt actualisatie van de legger plaats en zoekt de organisatie naar mogelijkheden voor verdere deregulering. De actualisatie van de legger zal in 2014 zijn afgerond.
4. Start van de eerste drie projecten in de ‘Top 50’ met een gezamenlijke lengte van ca. 15 km; in 2014 zullen projectplannen voor deze drie trajecten worden opgesteld.
5. De kustversterking Katwijk gaat in de zomer van 2013 van start nu de middelen voor uitvoering vanuit het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Werkzaamheden buiten vinden plaats tijdens het

winterseizoen en worden voor de zomer van 2014 afgerond. De veiligheid is daarmee in de zomer van 2014 op orde. Werkzaamheden voor constructie van de parkeergarage zullen eind 2014 grotendeels zijn verricht.

6. De bijdragen van het nHWBP de versterking van de IJsseldijk Gouda komen voor een aanzienlijk deel mogelijk pas na 2019 beschikbaar. In de jaren daarvoor zijn beperkte middelen beschikbaar zodat bepaald moet worden welke verbetermaatregelen binnen dit budget kunnen worden uitgevoerd. Een alternatief kan zijn om op een eerdere uitvoering aan te sturen, maar dan moet de VV het besluit om niet te voorfinancieren heroverwegen.
7. In 2014 start de Projectoverschrijdende Verkenning Centraal Holland in het kader van het nHWBP. Doel is om het grote veiligheidstekort van Centraal Holland (dijkring 14-15-44 problematiek) op te lossen. Eindjaar is 2017, dan is de nieuwe status van de betreffende keringen vastgelegd in wet- en regelgeving, en ligt het voorkeursalternatief er voor de versterking van de Lekdijken én voor de eventuele verbeteropgave van de huidige c-keringen (worden naar verwachting regionale keringen). Rijnlands belang is vooral het toekomstige beheer en onderhoud van de Spaarndammerdijk en de Goejanvervelledijk (gekanaliseerde Hollandse IJssel). Dit is een gezamenlijk project van de beheerders (AGV, HDSR, HHSK, RWS). Het Plan van Aanpak wordt najaar 2013 vastgesteld. Dit plan zal de activiteiten bepalen voor 2014.

Verbeteren (dijkverzwaring 'Top 25') in km eind 2014				
	Toetsen	Planvorming	Veilig	Gereed
Totaal 2007-2014	compleet	compleet	120 (90%)	100 (75%)
Doel voor 2015	850	135	135*	ca. 130

*Dit is het totaal van de 'Top 25.' 'Veilig' staat voor 'op hoogte en stabiel,' 'Gereed' is de totale afronding van het project inclusief een tweede of derde laag klei en nazorg.

3.3.3. Tactisch doel: Goed beheer (€ 3,7 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

In het WBP4 staan ook veel maatregelen voor reguliere werkzaamheden: beheren, bedienen, uitvoeren van klein en groot onderhoud. De planning en control op het onderhoud van keersluizen in de (primaire) keringen vergt de komende jaren veel van de organisatie, evenals het toetsen op veiligheid van alle kunstwerken en niet-waterkerende objecten (huizen, bomen, kabels en leidingen). Naast de dijkverzwaring is instandhouding (ophoging) noodzakelijk van ca. 150 km. Hierover zijn geen afspraken gemaakt met de provincies maar de ambitie is om dit achterstallige onderhoud in de pas met de verbeteringen tot 2025 'weg te werken.'

Wat gaan we doen in 2014 voor 'Goed beheer'

Belangrijkste activiteiten in 2014 voor het tactisch doel 'Goed beheer'

1. Ophogen en instandhouding van 10 km dijken (€1,5 miljoen). Naast de dijkverzwaring van de Top25/Top50 is ophoging en herstel van de schoeiing van de kades noodzakelijk. Bodemdaling maakt dat jaarlijks de meeste regionale keringen in het beheergebied met een centimeter zakken. Het ophoogprogramma herstelt parallel aan het verbeterprogramma de laagste keringen en de werkzaamheden die volgen uit de voorjaarsinspecties. Dit beperkt het risico van wateroverlast en verweking van de keringen, wat een stabiliteitsprobleem kan veroorzaken. Uit de hoogtetoets blijkt dat ruim 40% te laag is, waarvan 300 km (25%) urgent. Het ophoogprogramma is voor 2013 eenmalig als 'geen-spijt-maatregel' teruggebracht naar €0,5 mln en gaat in 2014 door met een begroting van €1,5 mln. Met deze investering wordt de zakking van de keringen (naast de Top 25 en Top 50) bijgehouden en onderhoud gepleegd aan kruin en schoeiing.
2. Inspectie van de dijken en waterkerende kunstwerken: inspectie van ruim 1000 km kades en droogtemonitoring en inspecties. Er is voorjaar 2014 in het beheerregister (Geoweb) een actu-

ele lijst van onderhoud n.a.v. inspecties en stormschade op basis waarvan het onderhoud en de ophoging geprioriteerd worden.

3. Het verwerken van vergunningaanvragen en (waar nodig) meldingen: in 2014 verstrekt Rijnland naar verwachting ongeveer 1100 watervergunningen (alle programma's bij elkaar); het handelt ongeveer 700 meldingen voor werken in of bij waterstaatswerken af. Van de vergunningen en meldingen heeft ongeveer 10% direct betrekking op werken bij of op keringen.[aanvulling vanuit P&V;

3.3.2 Wat gaat het Programma Veiligheid kosten in 2014?

Exploitatiekosten Programma Veiligheid 2014

Programma Veiligheid (in € mln)	2013	2014	Vershil €	Vershil %
Totale exploitatiekosten	18,4	22,2	3,8	21%

Stijging komt grotendeels op conto van de verhoging van de jaarlijks te betalen HWBP-bijdrage (€ 3,9 mln). Ook nemen de kapitaalslasten toe met € 0,1 mln vanwege de uitvoering van diverse kadeverbeteringswerken, ondanks een gunstige renteontwikkeling. Daarentegen zijn er meer loonkosten en bouwrente toegerekend aan de onderhanden kadeverbeteringswerken. (2013: € 1,4 mln; 2014: € 1,6 mln)

Bruto-investeringsuitgaven Programma Veiligheid 2014

Programma Veiligheid (in € mln)	Status	2014
Bruto-investeringen 2014	A	48,3
	B	5,4
	C	0,1
Totale bruto-investeringen		53,8

Het gros van de € 53,8 mln aan investeringsuitgaven betreft kustversterking Katwijk (€ 21,5 mln) en diverse kadeverbeteringswerken (€ 30,1 mln), zoals de Grietpolder, Vriesekoopschepolder, Wasse-naarschepolder, Veender en Lijkerpolder en polder Vierambacht en diverse op te hogen groene kades.

3.4 Programma VOLDOENDE WATER

Portefeuillehouders: A.G. Straathof, J.G.M. Schouffoer (baggeren en assetmanagement)

Programmadirecteur: G. van der Kooij

3.4.1 Strategische doelstelling van het Programma Voldoende Water

Een van de strategische doelen uit het WBP4 is Voldoende Water. Het doel hiervan is voldoende water – dus niet te veel en niet te weinig – bieden aan de gebruiksfuncties in een gebied, daarbij anticiperend op klimaatontwikkelingen. Goed beheer en onderhoud, een goede inrichting met voldoende berging maken dit mogelijk. Toekomstbestendigheid, efficiency en duurzaamheid zijn daarbij sleutelbegrippen. Maatwerk, goede samenwerking en communicatie met belanghebbenden zijn essentieel. De doelstellingen staan hieronder beschreven aan de hand van 10 indicatoren met het in 2014 te behalen resultaat.

3.4.2 Tactisch doel: Goed Grondwaterbeheer (€ 1,2 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Als integraal waterbeheerder heeft Rijnland een rol – naast provincie en gemeente – in het grondwaterbeheer. Doelstelling is het doelmatig en duurzaam beheer van het grondwater en het voorkomen of beperken van grondwateroverlast. Rijnlands beheer is vooral passief van aard.

Wat gaan we doen in 2014 voor ‘Goed Grondwaterbeheer’

1. Rijnland beheert (passief) het grondwater

De belangrijkste instrumenten in het grondwaterbeheer zijn plantoetsing, vergunningverlening en handhaving. Bovendien neemt Rijnland grondwater mee in eigen integrale plannen en adviseert Rijnland derden (o.a. gemeenten). Om te zorgen dat bedrijven veel eenvoudiger dan nu de administratieve verplichting kunnen afhandelen, wordt in 2014 gestart met de ontwikkeling van een daarvoor opgezet digitaal instrument voor vergunningverlening en meldingen.

3.4.3 Tactisch doel: Goed Oppervlaktewaterbeheer (€ 6,2 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Een van Rijnlands belangrijkste taken is het vaststellen en beheren van een oppervlaktewaterpeil. Een peil dat de aanwezige functies zo goed mogelijk faciliteert. Het peil zelf stelt Rijnland vast in een peilbesluit dat regelmatig moet worden geactualiseerd. Daarnaast heeft Rijnland een resultaatsverplichting om het watersysteem zo in te richten en te onderhouden dat deze peilen ook kunnen worden gehandhaafd, conform de hiervoor geldende normen voor regionale wateroverlast.

Wat gaan we doen in 2014 voor ‘Goed Oppervlaktewaterbeheer’

2. Rijnland brengt het watersysteem op orde (normen voor wateroverlast / NBW normen)
3. Rijnland beheert het peil

BOEZEM: Voor de boezem is in 2002 bepaald welke maatregelen nodig zijn om de boezem op orde te krijgen; het huidige peilbesluit dateert uit 2004. Het peil wordt beheerd via 4 boezemgemalen en diverse meetpunten. Concrete maatregelen voor 2014:

- Er is geen inhoudelijke aanleiding het peilbesluit voor de boezem in 2014 te actualiseren (hoewel peilbesluiten niet meer verlopen heeft Rijnland wel de plicht het peilbesluit na maximaal 10 jaar te herzien of verlenging aan te vragen); met de provincie zal de noodzaak tot het formeel verlengen worden besproken.
- De aanleg van de piekberging Nieuwe Driemanspolder is in 2013 weer opgepakt na 2 jaar discussie over financiën als gevolg van besparingen op natuur en recreatie door het Rijk. Er ligt een wijzigingsovereenkomst met de overige partijen en indien deze wordt ondertekend zal Rijnland trekker worden van de Piekberging met start uitvoering in 2016 en realisatie voor 2020. In 2014 lopen of starten de diverse benodigde procedures en wordt de uitvoering verder voorbereid.

- Voor de piekberging in de Haarlemmermeer is de daadwerkelijke uitvoering met minimaal 3 jaar getemporiseerd. De grondverwerving is wel gestart en wordt in 2014 afgerond, waar dat op minnelijke basis kan. Waar dat niet kan, moet worden besloten of direct met een onteigeningsprocedure wordt gestart of dat dit op een later moment gebeurt. In 2014 worden ook het bestemmingsplan en de Legger aangepast.
- In 2014 start Rijnland met het vergraven van de Leendert de Boerspolder om zo kleinschalige dempingen – o.a. uit kadeverbeteringen – te compenseren (via een bergingsrekening-courant).

POLDERS: Voor de polders is in 2012 een nieuwe aanpak geïntroduceerd, waarbij wateroverlast (NBW) en peilbeheer zijn geïntegreerd. Uiterlijk in 2026 zijn alle polders op orde (voldoen aan de normen voor wateroverlast en met actueel peilbesluit). Begin 2014 is bijna 10% van het poldergebied op orde, en ruim 70% in behandeling (planvorming, ontwerp of uitvoering). In tegenstelling tot eerdere besluitvorming worden synergiekansen voor waterkwaliteit niet meer meegenomen. Waar mogelijk worden maatregelen die altijd goed zijn, uitgevoerd vooruitlopend op verdere planvorming, zowel binnen de lopende gebiedsplannen als daarbuiten. Concrete maatregelen voor 2014:

- In 2014 worden de maatregelen in de Hogeveensepolder, Polder Vierambacht, de Vereenigde Binnenpolder en het eerste cluster van Zuidgeest afgerond.
- De uitvoering start in 2014 of is in volle gang in o.a. Polder de Noordplas, de Wassenaarschepolder, Nieuwkoop, (een deel van) Zuidgeest, (een deel van) de Greenport Duin- en Bollenstreek en de Greenport Boskoop.
- In andere gebieden loopt de planvorming onverminderd door, zoals Zuid-Kennemerland en Spaarnwoude. Waar mogelijk worden hier ook de eerste maatregelen uitgevoerd; dat wordt in de loop van het jaar duidelijk. In Polder Achthoven wordt intensief samengewerkt met de gemeente Leiderdorp (net als eerder in de Boterhuispolder).
- Ten slotte is in 2013 besloten om n.a.v. de controle van alle peilschalen en drukopnemers, in een twintigtal polders het peilbesluit vooruitlopend op de herzieningstermijn van 10 jaar te herzien. Hierbij wordt dan meteen de wateropgave meegenomen. Deze ca. 20 polders zijn verdeeld in 4 clusters waarvan de eerste twee reeds zijn gestart en in 2014 bestuurlijk kunnen worden vastgesteld en, waar nodig, kan worden gestart met de maatregelen. De overige twee clusters starten dan 2014 en worden in 2015 afgerond.

Met diverse gemeenten heeft Rijnland een stedelijk waterplan opgesteld. Deze plannen zijn de afgelopen jaren bijgesteld in ambities en worden nu uitgevoerd. Voor het merendeel van de waterplannen worden de maatregelen de komende jaren afgerond. In Leidschendam-Voorburg mogelijk al in 2014. In sommige gemeenten – bijvoorbeeld Hillegom – bestaat de behoefte om de goede samenwerking bij het oppakken van watergerelateerde projecten te continueren. Per gemeente wordt gekeken hoe dit vorm te geven.

4. Rijnland heeft actuele waterakkoorden:

Rijnland heeft waterakkoorden gesloten met de omliggende waterbeheerders. Elke 5 jaar moeten de kostprijzen worden herzien, en al dan niet het hele waterakkoord. In 2014 wordt de actualisatie van het akkoord Bodegraven afgerond.

3.4.4 Tactisch doel: Goede Inrichting (€ 39,3 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Een goede inrichting is belangrijk voor zowel de waterkwantiteit als waterkwaliteit (programma Gezond Water) en bestaat uit beheer en onderhoud. Het doel van het beheer is het op orde hebben van het watersysteem. Via het beheer bepaalt en regelt Rijnland wat er moet en mag in een watersysteem. Het doel van het onderhoud is het systeem zo te onderhouden dat voldaan kan worden aan het beleid (afmetingen) en andere doelstellingen (peilbeheer, wateroverlastnormen).

Wat gaan we doen in 2014 voor ‘Goede Inrichting’

5. Rijnland beschikt over een actueel beleid, Legger en Beheerregister:

Er is een nieuwe keur en set beleidsregels in voorbereiding die er vanuit gaat dat alle werkzaamheden in het watersysteem zijn toegestaan, tenzij dit vanwege bepaalde risico's aan regels gebonden moet worden. Zoveel mogelijk wordt gewerkt met instrumenten zorgplicht en algemene regels. In 2014 wordt deze nieuwe keur met bijbehorende beleids- en algemene regels in concept vastgesteld. Echter, momenteel wordt ook gesproken met Delfland, Stichtse Rijnlanden en Schieland en de Krimpenerwaard over de wenselijkheid en mogelijkheid om 1 gezamenlijk keur op te stellen; dit leidt er mogelijk toe dat de vaststelling later plaatsvindt.

In 2014 wordt ook de Legger Kunstwerken vastgesteld. Daarnaast wordt de Legger Oppervlaktewateren geactualiseerd. Het Beheerregister wordt continue geactualiseerd.

6. Rijnland neemt het beheer en het onderhoud over:

Het gaat daarbij om:

- Rijnland is formeel de beheerder van het hele watersysteem. In praktijk lag in een klein aantal gebieden het beheer nog bij de gemeenten. Dit beheer is de afgelopen jaren formeel overgedragen aan Rijnland, wat in 2014 nog in praktijk moet worden afgerond. In sommige gevallen vergt dit een extra inspanning.
- Rijnland is ook onderhoudsplichtig voor al het primaire water. Ook dit is in praktijk nog niet overal het geval. Waar mogelijk heeft Rijnland dit onderhoud overgenomen gelijk met de overname van het beheer. Ook wordt waar mogelijk meegelift met de baggerclusters. In andere gevallen zijn of worden aparte afspraken gemaakt. In 2014 richt Rijnland zich daarbij vooral op NS-ProRail en in 2015 op Rijk en provincies.
- Naast deze verplichtingen heeft Rijnland al sinds WBP2 de ambitie het onderhoud van het overig water in het stedelijk gebied over te nemen. Van vier gemeenten is dit onderhoud al overgenomen. In de herijking is besloten het onderhoud van nieuwe gemeenten alleen over te nemen onder strikte voorwaarden en van niet meer dan één gemeente per jaar. Gesprekken met een aantal gemeenten lopen.
- Een deel van het vaarwegbeheer, namelijk de doorgaande recreatieve vaarwegen, komt vanaf 2014 bij Rijnland te liggen.

7. Rijnland adviseert, toetst en verleent vergunningen:

Om de inrichting van het watersysteem op orde te houden, verleent en handhaaft Rijnland watervergunningen. Door deregulering moet het aantal vergunningaanvragen afnemen en het aantal meldingen toenemen; zie ook punt 5 hierboven. Daarnaast is handhaving steeds minder gebaseerd op controle zelf, en steeds meer op voorlichting vooraf (zodat minder controle nodig is). Handhaving wordt geprioriteerd op basis van een risicoanalyse: de werken met de hoogste risico's worden het intensiefst gecontroleerd. Rijnland adviseert derden en toetst plannen van derden aan het beleid (watertoets). Door dit in 2014 nog proactiever te doen, worden de belangen van Rijnland nog beter meegenomen bij planontwikkelingen.

8. Rijnland onderhoudt de watergangen en oevers:

Het baggerprogramma, beschreven in de baggernota uit 2010, voorziet in het op diepte brengen van alle watergangen, zowel primair als overig. Dit is in 2022 afgerond. De focus ligt, conform de in de baggernota vastgelegde prioritering tot nu toe vooral op het op diepte brengen en houden van het primaire water en het overige boezemwater. Concrete maatregelen voor 2014:

- Afronden baggercluster 3 (Midden-Rijnland), 4 (Bollenstreek-Noord), en 7 (Gouwe, Oude Rijn en Aarkanaal) en het restant van het baggeren van de stadswateren te Leiden.
- Overige clusters, waaronder cluster 5 (Nieuwkoop), lopen in 2014 onverminderd door.
- Belangrijk is het om ook op diepte te blijven. Het baggerprogramma voorziet daarom ook in een regulier onderhoudsregime. In 2014 zal hiertoe ca. 100 km. te baggeren primair water op de markt gebracht worden en ca. 100 km. worden voorbereid om een aanbesteding te kunnen starten. In bepaalde gevallen, zoals Kanaal Halfweg, wordt bij het baggeren geen overdiepte aangebracht, wat een kostenreductie met zich meebrengt, maar ook kan betekenen dat Rijnland eerder terug moet komen. Via assetmanagement kan Rijnland de komende jaren beter bepalen bij welke watergangen dit wel en niet kan en wat de gevolgen en benodigde stappen zijn.

- Ook de overige watergangen moeten op diepte worden gebracht. Hiervan ligt de onderhoudsplicht in de meeste gevallen bij particulieren en gemeenten. Daarop zijn een aantal uitzonderingen: Rijnland is aanliggend grondeigenaar, Rijnland heeft het onderhoud overgenomen (stedelijk gebied; zie ook indicator 6 hierboven), of Rijnland heeft besloten dat de watergangen moeten worden verdiept. In de periode tot eind 2015- begin 2016 wordt een pilot baggeren overige watergangen afgerond om na te gaan hoe het op diepte brengen (en verdiepen) van de overige watergangen zo efficiënt mogelijk kan worden opgepakt. Deze pilot vindt vooralsnog plaats in één polder. Hoe om te gaan met de oorspronkelijk bedachte tweede polder, wordt besloten ná afronding van de eerste polder. Daarnaast vindt er een tweede pilot plaats: de diepteschouw. Deze richt zich op het op orde krijgen van watergangen waar derden onderhoudsplichtig zijn. Deze pilot wordt in 2014 afgerond. De verdiepingsslag wordt niet uitgerold voor 2022. De keuze hoe in de tussentijd om te gaan met de overige watergangen in onderhoud bij derden zal in samenhang met de resultaten uit beide pilots (diepteschouw en verdieping) worden beoordeeld en na de pilots ter besluitvorming worden voorgelegd.
- Rijnland kent een subsidie voor verwijderen van verontreinigde onderhoudsbaggerspecie in overige wateren (voor zover dit gebeurt ten behoeve van de waterhuishouding). Voor deze subsidieverordening baggerkosten Rijnland is in 2014 is geen budget beschikbaar.

Onderhoud aan watergangen bestaat, naast baggerwerkzaamheden, uit maai- en krooswerk en onderhoud aan beschoeiingen en – sinds 2011 – ook onderhoud aan natuurvriendelijke oevers. Het onderhoud van nvo's wordt sinds 2013 gespecificeerd. Uit dit eerste beeld blijkt dat er meer middelen nodig zijn dan eerder gedacht; voor 2014 ca. €150.000 extra. Het onderhoud van het eerste deel van de aangelegde nvo's in de Reeuwijkse Plassen is in bestek ondergebracht en aanbesteed. Het overige (en grootste) deel van de nvo's is recent, of wordt nog aangelegd, waarbij het onderhoud onderdeel is van het bestek en de onderhoudstermijn van de aannemer. De binnen Rijnland aanwezige nvo's worden geïnventariseerd. Op basis hiervan worden onderhoudsbestekken opgesteld en in de markt gebracht, die in 2014 gaan lopen.

9. Kunstwerken functioneren door goed onderhoud:

Rijnland heeft vier boezemgemalen en ca. 375 poldergemalen. Regelmatig onderhoud is noodzakelijk. Concrete maatregelen voor 2014:

- Voor boezemgemaal Gouda worden in 2014 pompijn 1 en 2 opgeleverd.
- Het boezemgemaal Spaarndam wordt kleinschalig gerenoveerd en voorlopig niet vervangen zoals eerder was gepland. In 2014 wordt hiermee een start gemaakt.
- Jaarlijks worden ca. 20 a 25 poldergemalen gerenoveerd of vervangen. Hierbij wordt geen vormgeving toegepast en zo sober mogelijk ontworpen. Een deel van de nu onderhanden zijnde poldergemalen is echter groter en duurder dan gemiddeld. Dit betekent dat in 2014 minder gemalen opgestart zullen worden. De komende jaren wordt de planning meer en meer gebaseerd op assetmanagement. Ca. 25 poldergemalen komen voort uit de overname van het beheer (punt 6). De staat van deze gemalen maakt dat ze met voorrang moeten worden opgepakt waardoor de onderhoudsachterstand van de eigen gemalen later dan in 2018 is weggewerkt.
- De vervanging van software voor 80 gemalen verloopt volgens planning en wordt in 2014 afgerond.

Rijnland heeft daarnaast een groot aantal overige kunstwerken zoals stuwen, bruggen, dammen en duikers in beheer en onderhoud. Het onderhoud aan grote kunstwerken (beschoeiingen, stuwen, dammen en grondduikers) geschiedt planmatig. Zo worden jaarlijks 3 à 4 grondduikers vervangen. Het noodzakelijke onderhoud aan kleinschalige kunstwerken is voornamelijk correctief. In het kader van de implementatie van het assetmanagement worden deze kunstwerken geïnventariseerd en zal dit onderhoud meer planmatig plaatsvinden.

3.4.5 Assetmanagement (onderdeel van tactisch doel Goede inrichting)

Beleidskader

Het doel is het meer gestructureerd aanpakken van beheer en onderhoud, zodat op basis van een risico-analyse, denkend vanuit de functie, een optimale keuze gemaakt kan worden voor de laagste levensduur-kosten om aan de bedrijfsdoelstellingen te voldoen.

Wat gaan we doen in 2014 voor 'Assetmanagement'

10. Invoeren en inzetten assetmanagement (*alle programma's maar alleen opgenomen in VW*)

Om de doelen droge voeten en schoon water te kunnen realiseren is het belangrijk dat kunstwerken en watergangen goed worden onderhouden en waar nodig vervangen. Daar gaat assetmanagement over! De fysieke bedrijfsmiddelen, zoals keringen, kunstwerken, watergangen en zuiveringen, worden assets genoemd. In 2012 en 2013 is middels een programma-aanpak de werkwijze assetmanagement vorm gegeven. Het programma is daarmee afgerond en in 2014 wordt hierover gerapporteerd aan de VV. De werkwijze wordt in 2014 verder verankerd en zal effect beginnen te krijgen op de planning en programmering. Over enkele jaren is assetmanagement een vanzelfsprekendheid in alle onderdelen van Rijnland (routinefase). Dan heeft Rijnland:

- Een risicogestuurde begroting met een optimum tussen kosten en risico's.
- Aantoonbaar de gewenste bedrijfszekerheid, waarbij de basis en het watersysteem gestructureerd op orde worden gebracht.
- Vanaf 2016 een besparing op bouw-, beheer- en onderhoudskosten en kapitaallasten van minimaal 10%.

3.4.6 Wat gaat het Programma Voldoende water kosten in 2014?

Exploitatiekosten Programma Voldoende water 2014

Programma Voldoende water (in € mln)	2013	2014	Verschil €	Verschil %
Totale exploitatiekosten	43,3	46,6	3,3	8%

De exploitatiekosten stijgen per saldo met € 3,3 mln.

- De grootste oorzaak is gelegen in het verhogen van de storting in de baggervoorziening van € 6,0 mln in 2013 naar € 9,8 mln in 2014. Daarnaast is door de lagere stand van de voorziening baggerwerken in 2014 € 0,6 mln minder rente teruggevloeid naar de exploitatiebegroting.
- Hogere kosten waterakkoorden: € 0,2 mln
- Lagere kapitaallasten m.n. door gunstige rente ontwikkeling: € 0,8 mln
- Hogere geactiveerde loonkosten en bouwrente: € 0,6 mln

Bruto-investeringsuitgaven Programma Voldoende water 2014

Programma Voldoende water (in € mln)	Status	2014
Bruto-investeringen 2014	A	58,8
(inclusief baggerwerken)	B	7,9
	C	2,1
Totale bruto-investeringen		68,8

Het merendeel van de investeringsuitgaven is bestemd voor baggerprojecten (ca. € 17,3 mln), zoals in de Nieuwkoop e.o., Ringvaart Haarlemmermeer, Rijnland Midden en de Bollenstreek Zuid. Renovatie en uitbreiding van diverse poldergemalen vergt ca. € 12,7 mln, terwijl de boezemgemalen Gouda en Spaardam voor ca. € 5,0 mln is ingepland. Andere relevante investeringsuitgaven in 2013 betreffen de piekbergingen Nieuwe Driemanspolder en Haarlemmermeer (€ 13,7 mln) en uitvoeringsmaatregelen in het kader van diverse watergebieds- en waterplannen (€ 6,5).

3.5 Programma GEZOND WATER

Portefeuillehouder: J.G.M. Schouffoer

Programmadirecteur: G. van der Kooij

3.5.1 Strategische doelstelling van het Programma Gezond water

Binnen het programma Gezond Water werkt Rijnland aan het bereiken en behouden van een goede chemische en ecologische kwaliteit van al het oppervlaktewater binnen het beheergebied conform wettelijke normen en eigen ambities. Gezond Water omvat drie tactische doelen:

- Kaderrichtlijn Water
Maatregelen in het watersysteem die tot “goede chemische en ecologische toestand in 2027” conform de EU Kaderrichtlijn Water moeten leiden.
- “Schoon Helder Zoet”
Dit onderdeel gaat over alle waterkwaliteitsonderwerpen die niet onder de KRW worden opgepakt. Hieronder vallen ook de bestrijding van blauwalgen overlast en het tegengaan van verzilting.
- Afvalwaterketen
Het transporteren en zuiveren van het afvalwater in ons beheergebied, nadat de gemeenten dit hebben ingezameld. Verhogen doelmatigheid en verbeteren duurzaamheid staan centraal.

Naast het actieve beheer (zoals aanleg natuurvriendelijke oevers, vispassages, water zuiveren) beheert Rijnland ook “passief” (derden actie laten ondernemen, door o.a. vergunningverlening, handhaving). Verdergaande innovatie en samenwerking met ketenpartners en bijvoorbeeld de agrarische sector zijn ook in 2014 belangrijke instrumenten om de doelmatigheid en effectiviteit te vergroten. Wat Rijnland in 2014 gaat doen wordt in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt.

Opmerking: conform VV-besluit zijn enkele in het MJP 2014-2017 opgenomen besparingsopties (18, stopzetten bestaande mengers en 23, effluentkwaliteit omlaag) niet opgenomen wegens een te groot risicoprofiel in verhouding tot verwachte besparing.

3.5.2 Tactisch doel: KRW (€ 2,4 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

De Europese Kaderrichtlijn Water stelt dat de chemische en ecologische waterkwaliteit uiterlijk in 2027 in orde moet zijn. Er zijn vanaf 2010 drie planperiodes van elk 6 jaar om dat te bereiken. De uitvoering van het eerste plan ligt vast in WBP4. Het plan voor de tweede periode (2016-2021, op te nemen in WBP5) wordt nu voorbereid op basis van een kritische evaluatie van het eerste plan.

Wat gaan we doen in 2014 voor “KRW”

- a. Uitvoering KRW programma (Nota Schoon Water).
 - a. Nieuwkoopse Plassen.
Nazorg KRW-maatregelen (o.a. inregelen defosfateringsinstallatie).
 - b. Reeuwijkse Plassen en Stein Weidegebied
Afronden KRW-fase 1 maatregelen (eind 2014 gereed, nazorg in 2015. Alleen pilot ijzersuppletie loopt door in 2015). Voorbereiden peilbesluit t.b.v. flexibel peilbeheer (in 2015 vaststellen). Stein-Weidegebied (2014, 2015): baggeren door particulieren met gebruikmaking van provinciale KRW synergie subsidie.
- b. Afronden KRW onderzoeken en pilotprojecten.
(waterhuishouding, slibproblematiek en emissies bollenteelt en boomteelt).
- c. Voorbereiding tweede planperiode KRW (2016-2021).
Nederland moet eind 2015 de plannen indienen voor de tweede planperiode van de KRW. De door Rijnland in 2013 opgestelde plannen worden voorjaar 2014 afgestemd met WBP.

- d. Emissiebeheerplan KRW.
Generieke plan van aanpak verbeteren waterkwaliteit van Rijnland, prioriteit voor agrarische emissies. Dit valt samen met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). In 2014 intensivering, in samenwerking met de sector, teeltspecifieke aanpak.
- e. In gebruik nemen KRW volg- en stuursysteem
Om de effecten van de KRW maatregelen “online” te kunnen monitoren, kosteneffectieve maatregelen te kunnen nemen, en kennis en beheer dicht bij elkaar te brengen.

3.5.3 Tactisch doel: Schoon, Helder, Zoetwater (€ 6,1 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

De kaders voor ‘Schoon, Helder, Zoetwater’ bestaan uit Europese (zwemwaterrichtlijn), landelijke en provinciale wet- en regelgeving, Rijnlands beleid en (samenwerkings) afspraken die met regionale partijen zijn gemaakt. De waterkwaliteitonderwerpen die niet onder de KRW worden opgepakt vallen hieronder.

Wat gaan we doen in 2014 voor “Schoon, Helder, Zoet”

- f. Bepalen doelen en maatregelen voor de WBP-5 planperiode (2016-2021).
Zoals in WBP4 vaststellen doelen en maatregelen voor de kleine wateren. Conform landelijke systematiek, geënt op de KRW, we volgen het tempo van de landelijke ontwikkelingen.
- g. Zwemwaterkwaliteit monitoren en toetsen.
Op de 43 door de Provincie aangewezen officiële zwemwaterlocaties. De eisen van de EU zwemwaterrichtlijn zullen op enkele locaties niet worden gehaald in 2015. In 2014 afstemming met de beheerders van die locaties over te nemen maatregelen.
- h. Bestrijden blauwalgen overlast door luchtmenginstallaties.
Op een aantal locaties heeft Rijnland luchtmenginstallaties in gebruik waardoor de blauwalgengroei wordt tegengegaan. De achterliggende oorzaak (te hoge concentraties voedingsstoffen) is de komende jaren nog niet weggenomen. Opmerkingen:
 - a. Nieuwe installaties alleen bij cofinanciering door belanghebbende partijen.
 - b. Tijdelijke installatie recreatiegebied Vlietland wordt voor zwemseizoen 2014 omgezet naar definitieve installatie.
 - c. Bestaande installaties blijven vooralsnog in bedrijf. N.B. installatie Bosplas (Haarlemmermeer) mogelijk per 2014 buiten bedrijf i.v.m. verbetering waterkwaliteit.
- i. Landelijk vertegenwoordigen waterschappen in Deltaprogramma Zoetwater.
De huidige maatregelen om verzilting te bestrijden in het operationele waterbeheer (o.a. afvoer van brak kwelwater) zijn op termijn niet voldoende. Het deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma bereidt de maatregelen op langere termijn voor.
Rijnland vertegenwoordigt de Waterschappen landelijk in het nationale programmateam en participeert in de regio West-Nederland (6 waterschappen en 4 provincies). In 2014 wordt de Deltabeslissing Zoetwater geformuleerd en wordt het maatregelenpakket voorbereid. Voor Rijnland is vooral een robuuste alternatieve zoetwateraanvoer (KWA+) van belang.
- j. Goede inrichting.
Inrichtingsmaatregelen dragen bij aan een betere kwaliteit van het watersysteem, denk aan natuurvriendelijke oevers of vispassages. Naast de maatregelen die in KRW kader worden in 2014 de volgende acties uitgevoerd:
 - a. Opstellen programma voor aanleg van vispassages bij renovatie van (polder)gemalen.
 - b. Bij het kadeverbeterprogramma wordt verkend waar door middel van “werk met werk” natuurvriendelijke oevers (NVO’s) mogelijk zijn.
 - c. Regulier beheer en onderhoud van de reeds gerealiseerde NVO’s (voorzover Rijnland onderhoudsplichtig is), conform in 2013 vastgesteld plan.
- k. Vergunningverlening en handhaving.
Door vergunningverlening en handhaving wordt het lozen van afvalwater gereguleerd. Landelijke (wettelijke) kaders zijn leidend.

- a. De tendens is om daar waar mogelijk van de instrumenten zorgplicht en algemene regels gebruik te maken. Hierdoor loopt het aantal te verlenen vergunningen sterk terug en het aantal maatwerkbesluiten zal naar verwachting beperkt blijven.
- b. De inzet van vergunningverlening en handhaving zal steeds meer worden gericht op voorlichting aan bedrijven, met name in de glastuinbouw en bollenteelt. Daarnaast zal surveillance gericht op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en het toepassen van meststoffen toenemen.

3.5.4 Tactisch doel: Afvalwaterketen (€ 64,8 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Het Strategisch Zuiveringsplan uit 2012 is leidend. Dit plan valt binnen landelijke kaders (wet en regelgeving, beleid), het Bestuursakkoord Water (BAW), en de Meerjaren Energieafspraken (MJA). Daarnaast zijn businesscases uitgewerkt zoals de regiostudies Oude Rijnzone en Haarlemmermeer. Speerpunten zijn:

- Effluentkwaliteit conform de norm nu en in de toekomst.
- Vergroten doelmatigheid in de afvalwaterketen door eigen maatregelen en door verbeterde samenwerking met derden.
- Duurzame bedrijfsvoering (terugwinnen energie en grondstoffen en opwekking duurzame energie).

Opmerking: eind 2012 veroorzaakte een ondeugdelijke biogasinstallatie een explosie op de a.w.z.i. te Raalte. Dit was voor Rijnland aanleiding om een onderzoek te doen naar de gasveiligheid (ATEX) op de Rijnlandse zuiveringen met een vergelijkbare installatie. De uitkomst is dat er geen acuut gevaar dreigt, maar dat er wel met prioriteit een preventieve verbeteringslag nodig is. De procedures rond veiligheid moeten worden aangescherpt en er zijn materiële verbeteringen aan de installaties nodig. De quick scan werd pas zeer recent (2^e helft 2013) afgerond waardoor de gevolgen voor capaciteitsplanning nog niet konden worden verwerkt. Naar verwachting zal e.e.a beperkte gevolgen hebben voor de voortgang van een aantal andere werken. Hierover ontstaat meer duidelijkheid na uitwerking van de aanpak. De kosten van de voorbereiding (o.a. externe adviseur) zijn onderdeel van de (inmiddels gespecificeerde posten) voor de modificaties van zuiveringstechnische werken.

Wat gaan we in 2014 doen voor “Afvalwaterketen”

- l. Afvalwater zuiveren: het beheren, bedienen en onderhouden van de awzi's, afvalwatergemalen en persleidingen.
In 2014 wordt de professionaliseringsslag voortgezet. Er wordt scherp gestuurd op kosten voor de burger (€ / vervuilingseenheid) en op de energiedoelstellingen. De resultaten van deze ontwikkelingen zullen vooral na 2014 zichtbaar worden. Hoe doen we dat:
 - a. Operationeel beheer: scherp sturen op het behalen van de waterkwaliteitseisen waarbij risico's bewust worden afgewogen tegen impact en kosten.
 - b. Implementatie zuiveringsinformatiesysteem 'Aquavision' gereed. Informatie over zuiveringsprestaties van alle zuiveringen kunnen met dit systeem gemakkelijk gedeeld en vergeleken worden. Zo kan snel worden bijgestuurd en geleerd van andere waterschappen.
 - c. Investeren in de mensen (kennis en vaardigheden).
- m. Vervangingsinvesteringen
Geen verdere verslechtering onderhoudstoestand. Hoe doen we dat:
 - a. Vervangingsinvesteringen zuiveringsinstallaties (awzi's), rioolgemalen (awtg's) transportleidingen (awtl's). Dit gaat over de reguliere vervanging van bijvoorbeeld influentvijzels of roostergoedverwijderingsinstallaties. Voor de rioolgemalen (awtg's) is er een onderhoudsprogramma opgesteld.

- b. Vervanging besturingssysteem (PLC) en het visualisatie-systeem (Scada). Conform programma vervanging en vernieuwing procesautomatisering.
- n. Investeren in nieuwbouw.
Investeren in een moderner en efficiënter afvalwatersysteem. Speerpunten 2014:
 - a. Realisatie afspraken regiostudie Oude Rijnzone.
Oplevering van de persleidingen en gemalen Stompwijk, Hazerswoude Dorp, Boesingheliede en Aardam West. Voorbereiding aanleg persleidingen en gemalen Hoogmade, Woubrugge en Langeraar.
 - b. Start bouw warmtekrachtkoppeling (WKK) installatie Alphen-Noord
 - c. Voorbereiding uitvoeringsmaatregelen regiostudie Haarlemmermeer (alternatief voor nieuwbouw awzi Aalsmeer).
- o. Business-case op afstand zetten zuiveringsbeheer
De VV heeft opdracht gegeven om via een businessstudie uit te werken op welke wijze het zuiveringsbeheer het meest efficiënt en effectief uitgevoerd kan worden. Deze opdracht loopt door in 2014.
- p. Samenwerking in de waterketen
Door samenwerking in de waterketen willen de beheerders grote efficiencywinst behalen (Bestuursakkoord Water). Dit betreft zowel samenwerking met de gemeenten als met andere (mogelijke) ketenpartners. In 2014 wil Rijnland het volgende doen, maar is daarbij wel afhankelijk van de inzet bij de (mogelijke) ketenpartners:
 - a. Gemeenten. Bijvoorbeeld gezamenlijk opstellen investeringsplannen en meten. Waterkwaliteitseisen niet meer opleggen (vergunningen) maar in samenspraak doelen vaststellen en hierover afspraken maken.
 - b. Verkenning samenwerking met drinkwaterbedrijven.
 - c. Verkenning meer samenwerking afvalwaterketen Zuid-Hollandse Waterschappen.
 - d. Rioolbeheer : samenwerking met Dunea en Gemeente Noordwijkerhout.
 - e. Nieuw beleid uitvoeren IBA's (Individuele Behandelinstallatie Afvalwater).
Herzien afspraken met gemeenten waarvoor onderhoud en beheer van IBA's wordt uitgevoerd en betaald door Rijnland. Inzet: uiterlijk in 2018 overgedragen aan de betreffende gemeenten (ook financieel).
- q. Vergroten duurzaamheid
De ambitie van Rijnland is de transitie van het zuiveren van afvalwater naar het terugwinnen van grondstoffen en energie. In 2030 willen we dit hebben bereikt. In 2014 start de pilot energie- en grondstoffenfabriek op de AWZI Haarlem Waarderpolder. Streven is om calciumfosfaat (dat nu met het slib wordt verbrand) apart af te zetten.

3.5.5 Wat gaat het Programma Gezond water kosten in 2014?

Exploitatiekosten Programma Gezond water 2014

Programma Gezond water (in € mln)	2013	2014	Verschil €	Verschil %
Totale exploitatiekosten	73,3	73,3	0,0	0%

De exploitatiekosten blijven gelijk. Ontwikkelingen zijn:

- Lagere kapitaalslasten zuiveringstechnische werken door gunstige renteontwikkelingen: € 0,4 mln.
- Lagere onderhoudskosten zuiveringstechnische werken: € 0,3 mln.
- Vervallen te betalen bijdrage Zuiveringsinfo in 2013: € 0,1 mln.
- Hogere geactiveerde loonkosten en bouwrente: € 0,1 mln.
- Hogere kosten slib – en vuilafvoer: € 0,9 mln.

Bruto-investeringsuitgaven Programma Gezond water 2014

Programma Gezond water (in € mln)	Status	2014
Bruto-investeringen 2014	A	25,7
	B	13,2
	C	0,5
Totale bruto-investeringen		39,5

Het grootste deel van de investeringsuitgaven is bestemd voor verbeteringen in het transport (€ 5,3 mln) en de zuivering van afvalwater (ca. € 23,5 mln). De investeringsuitgaven in relatie tot de KRW-maatregelen o.a. de aanleg van natuurvriendelijke oevers in de Reeuwijkse plassen vergen ca. 8,2 mln.

3.6 Programma BESTUUR, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING

Portefeuillehouder: G.J. Doornbos (BOD), H. Pluckel (financiën, samenwerking)

3.6.1 Strategische doelstelling van het Programma BOD

Naast de primaire programma's voor veiligheid, voldoende en gezond water is een effectieve en efficiënte organisatie nodig voor de realisatie van WBP-doelstellingen. De beleidskaders voor BOD zijn activiteiten die voortvloeien uit algehele ontwikkeling van de organisatie en het College Uitvoeringsprogramma. Ondersteuning en dienstverlening zijn geen doel op zich, maar staan ten dienste van 'droge voeten en schoon water' voor de ingelanden van ons gebied. Het programma BOD rapporteert op vier tactische doelen: Omgevingsgerichtheid (imago, relatie, dienstverlening), Kwaliteit van de organisatie, Kosteneffectiviteit (en doelmatigheid), Organisatie is 'in control'. De bijbehorende maatregelen laten, in aansluiting op het Meerjarenplan 2014-2017, zien hoe de organisatie deze doelen wil bereiken.

3.6.2 Tactisch doel: Omgevingsgerichtheid (€ 4,1 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Rijnland wil in zijn omgeving gezien worden als een betrouwbaar, professioneel en toegankelijk waterschap, dat zichtbaar en aanspreekbaar is voor publiek en partners. Rijnland zoekt de mensen actief op en men weet Rijnland te vinden. Burgers en bedrijven ervaren één dienstverlenend overheidsloket. Door samenwerkingsverbanden aan te gaan met partners zoals gemeenten, provincie en het Rijk, vormt Rijnland niet alleen voor het publiek maar ook voor de partners een helder aanspreekpunt. Het doel is dat we de communicatie zowel intern als extern zo open en interactief vormgeven en tot tweerichtingsverkeer maken.

Wat gaan we doen in 2014 voor "Omgevingsgerichtheid"

Rijnland is bezig de slag te maken om met burgers en bedrijven in gesprek te zijn; niet over hoe het niet kan (regels en verboden), maar over hoe het wel kan (oplossingen). Dat doen we niet als een op zichzelf staande actie maar door een verandering in kaderstelling, door een andere houding in het reguliere werk en door publiekscontact in projecten.

1. Externe klanttevredenheid

- Klantgerichtheid Nieuwe Stijl: Rijnland wil voor het monitoren van de klanttevredenheid de blik meer naar buiten te richten. Zo krijgen we (vooraf) meer input van onze ingelanden. Relatiebeheer speelt hierbij een belangrijke rol. De input uit het gebied wil Rijnland gebruiken om verbeteringen te bewerkstelligen. Dit betekent geen 'traditionele' KTO's meer, maar per onderwerp, relatie en/of doelgroep bepalen hoe we contact leggen en zonder een vooraf uitgewerkt plan input van de omgeving te vragen. Als voorbeeld, Rijnland zal voor het opstellen van het WBP5 publieksparticipatie gebruiken.

Rijnland doet mee aan de waterschapsbrede servicenormen van de Unie van Waterschappen. Rijnland loopt daarin voorop omdat we al enkele jaren de servicenormen hanteren. Deze normen worden doorlopend gemonitord voor bijvoorbeeld telefonische bereikbaarheid, e-mail en meldingen. Verder doet Rijnland in 2013 mee in een pilot van Binnenlandse Zaken om ervaring op te doen met de Net Promotor Score als onderzoeksmethode voor overheden. In 2014 zullen de ervaringen met deze onderzoeksmethode gebruikt worden om nog beter te weten wat zich afspeelt in de buitenwereld.

- Waterschapsverkiezingen: In maart 2015 zullen er waterschapsverkiezingen gehouden worden, tegelijk met de verkiezingen van de leden van Provinciale Staten. Over de kosten van de waterschapsverkiezingen vindt op landelijk niveau nog overleg plaats. De waterschappen zullen in Unieverband de benodigde communicatieactiviteiten bespreken.

3.6.3 Tactisch doel: Kwaliteit van de organisatie (€ 16,8 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Rijnland wil een aantrekkelijke werkgever zijn en goede medewerkers werven en behouden. Rijnland is een procesgerichte organisatie. Dit betekent dat we de samenhang tussen de verschillende activiteiten die we uitvoeren belangrijk vinden. Er loopt een traject om de kwaliteit van de organisatie stapsgewijs verder te verbeteren. Verder wil Rijnland een duurzame organisatie zijn, die maatschappelijk verantwoord handelt.

Wat gaan we doen in 2014 voor “Kwaliteit van de organisatie”

2. Mens en organisatie

In het Organisatie Verbeterplan (OVP) zal de professionalisering van projectbeheersing en opdrachtgeverschap een belangrijke plaats krijgen bij de continue ontwikkeling van medewerkers en management. Vanwege de vele projecten van Rijnland is projectbeheersing is al jaren een belangrijk punt. Sinds 2013 heeft het extra de aandacht gekregen mede n.a.v. de audit Baggeren Katwijk. De verbeteringen worden vooral gezocht in aanpassingen in werkwijze/rollen/verantwoordelijkheden en het verbeteren van de interactie en de onderlinge informatievoorziening tussen het college, de VV en de organisatie.

Verder wordt via het OVP gezorgd dat de procesorganisatie beter functioneert. Dat is af te meten aan een hogere kwaliteit van de geleverde prestatie en/of een zelfde kwaliteit met minder mensen. O.a. door anders te werken en besparingen zal in 2014 het aantal medewerkers met 2% dalen (oplopend tot 5% in 2017). De balans tussen kwaliteit en kwantiteit wordt hierbij niet uit het oog verloren.

- Aantrekkelijk Werkgeverschap: De acties om Rijnland als aantrekkelijk werkgever in de markt te zetten, die gestart zijn in deze collegeperiode, worden in 2014 doorgezet. Aanwezigheid en geïsoleerde resultaten zullen steeds minder als criterium gebruikt worden, tevredenheid van de burger en doelmatig gebruik van mensen en middelen zullen steeds meer de norm zijn. In 2014 wordt de ontwikkeling van een nieuw eenvoudiger en flexibeler functiegebouw verder vormgegeven gericht op de loopbaan van medewerkers.
- Ruimte voor ontwikkeling: Rijnland zal de ontwikkeling van medewerkers centraal stellen via de ‘Aquademie’, een nieuw platform voor kennisdeling en –ontwikkeling. In 2014 zal de Aquademie meer vorm hebben gekregen via een Leer Management Systeem waarin kennis over en ervaring met opleidingen en andere competentieontwikkelingsactiviteiten met elkaar gedeeld kunnen worden en kan via dit systeem de ontwikkelingspanning gevolgd worden. In 2014 zal het eerste opleidingsprogramma aangeboden worden.
- Veilig en Gezond Werken: De norm voor het ziekteverzuim is 4,5%. Dit komt overeen met het overheidsgemiddelde. Voorts zal het bestaande Veiligheidsinformatie Systeem verder doorontwikkeld worden en zullen in het kader van de duurzame inzetbaarheid diverse vitaliteitactiviteiten plaatsvinden.

3. Interne klanttevredenheid

In een procesgerichte organisatie heeft elke afdeling interne klanten. Daarom zal er in 2014 weer onderzoek worden verricht naar de interne dienstverlening bij de daarvoor in aanmerking komende afdelingen via de benchmark Vensters voor Bedrijfsvoering.

4. Informatievoorziening

- Werken onder Architectuur: Een nieuw informatiebeleidsplan voor de periode 2014-2018 wordt opgesteld in samenwerking met Delfland (HHD) en Schieland & de Krimpenerwaard (HHSK) en het bijbehorende uitvoeringsplan wordt uitgewerkt.
- Basisregistraties: Gegevens uit de landelijke basisregistraties worden eenduidig beheerd en op de juiste plaatsen gebruikt. De door Rijnland gebruikte gegevens uit basisregistraties worden ondergebracht in een gegevensmagazijn dat aangesloten is op de landelijke basisregistraties.
- Informatiebeveiligingsplan: De maatregelen van het informatiebeveiligingsplan worden uitgevoerd en ook voor het borgen van de bedrijfscontinuïteit worden de noodzakelijke stappen gezet. Het kader hiervoor wordt gevormd door het in 2013 vastgestelde informatiebeveiligingsbeleid.

Uitvoering vindt synchroon plaats met de uitvoering van de landelijke taskforce, waar Rijnland een van de partijen in is.

- Herautomatisering financieel-administratieve processen: Op het gebied van de financieel-administratieve processen wordt in samenwerking met HHD en HHSK de aanbesteding gestart voor een gemeenschappelijk geautomatiseerd systeem met de focus op financiën, projecten en inkoop, dat bij Rijnland het inmiddels 22 jaar oude FMS en een aantal tools in de omgeving daarvan per 1 januari 2016 gaat vervangen. Onderdeel hiervan is een geïntegreerde projectenmodule. Eind 2014 zal het implementatieplan gereed zijn.
- Modems: Door opheffing van de analoge telefoonlijnen zijn eind 2014 de communicatielijnen met ruim 400 polder- en rioolgemalen vervangen.
- Procesautomatisering: De huidige procesautomatisering is onvoldoende voorbereid op de toekomst met betrekking tot de visie bedrijfsvoering. Het ontbreekt aan uniforme basisoplossingen. Die worden in 2014 gemaakt.

5. Innovatie

Het innovatiebeleid is vastgesteld. In 2014 wil Rijnland extra impuls geven aan innovatief denken en handelen aan de hand van stimuleren van, focus leggen op en etaleren van innovatie. Voorbeelden:

- Idee genererend vermogen vergroten door technieken te introduceren.
- Een werkgroep van Rijnland zal een plan uitwerken gericht op de cultuurverandering ten behoeve van innovatie.
- Het opzetten van een interne monitor/benchmark innovatie.
- Het opstellen van innovatiestrategie per bestuursprogramma inclusief het benoemen van hotspots.
- Deelname aan waterinnovatieprijs.

6. Duurzaamheid

Binnen duurzaamheid is er een uitvoeringsprogramma opgesteld en bijbehorende maatregelen worden opgepakt. We gaan o.a. energiebesparende maatregelen doorvoeren en meer duurzame energie opwekken. In de planperiode zal AWZI Haarlem Waarderpolder steeds meer als energie- en grondstof-fabriek worden ingezet. Er worden zonnepanelen geplaatst en we verkennen de mogelijkheden voor de productie van struviet en biobrandstofkorrels. We gaan in 2014 een energie efficiency plan maken voor het watersysteembeheer. In 2014 zal voor 85% duurzaam worden ingekocht (in 2015 100%).

7. Calamiteitenorganisatie

Binnen de calamiteitenorganisatie is in 2013 een krachtiger organisatie gebouwd. Het netcentrisch werken is ingevoerd als succesvolle methode van informatievoorziening bij calamiteiten. 2014 zal vooral het jaar zijn van de puntjes op de i zetten en het inregelen van de nieuwe organisatie en werkwijze. Dat betekent dat voortgaand veel aandacht besteed zal worden aan opleiden, trainen en oefenen en het bijwerken van de basisdocumenten als het calamiteitenplan. We willen sterker worden in crisiscommunicatie en zoeken rolvastheid binnen de calamiteitenorganisatie. Er zal gedoseerd aandacht besteed worden aan samenwerking met partners in de crisisorganisatie. Rijnland kiest er met het oog op besparingen bewust niet voor de huidige koploperspositie daarin verder te versterken

8. Internationale samenwerking

Rijnland wil met internationale samenwerking invulling geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen, aan leren en vernieuwen door kennisuitwisseling en reflectie op het eigen werk en aan aantrekkelijk werkgeverschap. Rijnland doet alle projecten samen met een partner. Er lopen in 2014 projecten in Zuid-Afrika, Roemenië en Tanzania.

9. Samenwerking Waterschappen

Rijnland participeert in meerdere samenwerkingsverbanden op het gebied van bedrijfsvoering en het primair proces, vooral met de buurwaterschappen. Bijzonder is de intensieve samenwerking met de HHD en HHSK. Aansluiting door De Stichtse Rijnlanden (HDSR) wordt onderzocht. In 2013 zijn acht onderwerpen benoemd die in 2014 verder uitgewerkt gaan worden, waarvan twee ook de bestuurlijke opdracht hebben gekregen tot het vormen van 1 organisatie. Het gaat om Eigendommenadministratie

(bestuurlijke opdracht), ICT (bestuurlijke opdracht), Afvalwaterketen, Vergunningverlening en Handhaving/Keur, Inkoop, Waterbeheerplan 5 (WBP5), Project- en ingenieursbureaus van de waterschappen (PIB) en het Financieel systeem.

- ICT: Op het gebied van informatievoorziening zal in 2014 een gezamenlijke ICT organisatie vormgegeven worden met HHD en HHSK. Dat zal vorm krijgen via de inzet van één CIO voor de drie waterschappen en het ontwikkelen van een gezamenlijk informatiebeleid als goede basis. Verder zullen er in 2014 diverse initiatieven op ICT gebied samen worden opgepakt.

3.6.4 Tactisch doel: Kosteneffectiviteit (€ 6,0 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Onder het tactisch doel 'Kosteneffectiviteit' vallen maatregelen ter verbetering van de doelmatigheid van de organisatie en efficiëntie van de bedrijfsvoering. Verdere verbeteringen zijn mogelijk door kritisch te kijken naar onze taken, scherper en gecoördineerd in te kopen en scherper te monitoren (planning en control-cyclus), maar ook door verdergaande samenwerking met andere waterschappen of gemeenten.

Wat gaan we doen in 2014 voor "Kosteneffectiviteit"

10. Besparingen

Het besparen van kosten door efficiënt en effectief te werken blijft ook de komende jaren belangrijk voor Rijnland. Dit vraagt een continue creativiteit en alertheid en het maken van heldere keuzes tussen wat we wel en wat we niet doen. In het Bestuursakkoord Water hebben de waterschappen zich verplicht tot het behalen van besparingen in de afvalwaterketen en in de bedrijfsvoering. Rijnland heeft sinds 2010 een pakket van besparingen gerealiseerd. De afgesproken besparingen worden voortgezet en gemonitord. In de begroting 2014 is reeds een besparing ingeboekt van circa € 19 mln ten opzichte van 2010. Vooral op het gebied van baggeren, personele lasten, elektriciteit en kapitaallasten zijn grote voordelen ingeboekt.

3.6.5 Tactisch doel: Organisatie is 'in control' (€ 6,0 mln exploitatiekosten 2014)

Beleidskader

Door een voortdurend proces van leren en verbeteren, ondermeer door toetsingen, werkt Rijnland aan steeds verdergaande beheersing van de bedrijfsvoering en aan optimalisering van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid. Er is continue aandacht voor het eenvoudiger maken van de processen. Onze externe relaties en ons bestuur staan hierbij centraal. Belangrijke controlemiddelen hiervoor zijn de interne controles, audits, bedrijfsvergelijkingen en de overige documenten behorend bij de planning & controlcyclus. Door deel te nemen aan bedrijfsvergelijkingen en een goede opvolging te geven aan verbeterpunten kan de bedrijfsvoering worden verbeterd.

Wat gaan we doen in 2014 voor "Organisatie is in control"

Naast de jaarlijks terugkerende controldocumenten (rechtmatigheidstoetsing, doelmatigheidstoetsing, bedrijfsvergelijking en de P&C-cyclus) krijgen enkele onderwerpen extra aandacht binnen dit tactisch doel.

- Bestuurlijke informatievoorziening: In 2014 zal gewerkt worden aan een verdere verbetering van de communicatie richting en met het bestuur, o.a. ingegeven door de audit baggeren Katwijk en volgend uit de bestuurlijke verbeteragenda. Enkele punten die hieruit naar voren zijn gekomen worden in 2014 opgepakt, te weten: aandacht voor werkwijze en rollen en verbetering van de interactie tussen VV en D&H.
- WBP5 voortgang: Vanaf 2016 zal het WBP5 ingaan. De voorbereidingen zijn begonnen en het opstellen van het plan zal in 2014 en 2015 de nodige capaciteit vragen. Eind 2014 zal de ambitie-nota zijn afgerond op basis waarvan het nieuwe bestuur in 2015 het nieuwe WBP kan vaststellen.
- Risicomanagement: Risicomanagement staat niet op zichzelf, maar is afgeleid van de strategie, werkwijzen en diverse projecten binnen Rijnland. Voor en tijdens het nemen van een besluit is het zaak dat de besluitvormer zich bewust is van de risico's en de bijbehorende risicobereidheid. Een heldere prioritering, heldere besparingsmogelijkheden en een consistente methodiek voor assets en

projectbeheersing zullen hieraan bijdragen. Gedurende 2014 wordt risicomanagement verder uitgekristalliseerd in onder meer assetmanagement, informatiebeveiliging, (trainingen) projectmatig werken en het creëren van draagvlak. Verder zullen specifieke instrumenten sterk worden ingezet, zoals het verplicht toepassen van SSK-methodiek (standaardkosten) en RISMAN (risicomanagement) en het standaard werken met intervisie, projectevaluaties en nacalculaties.

3.6.6 Wat gaat het Programma BOD kosten in 2014?

Exploitatiekosten Programma BOD 2014

Programma BOD (in € mln)	2013	2014	Verschil €	Verschil %
Totale exploitatiekosten	31,5	32,9	1,4	4%

Per saldo stijgen de exploitatiekosten met € 1,5 mln. De belangrijkste oorzaak zijn hogere personeelslasten als gevolg van het organisatieverbeterplan en het oplossen van de knelpunten (€ 1,0 mln), vervallen 2% vacatureruimte (€ 0,9 mln) en nieuwe taken (€ 0,3 mln). Ook is de storting in de pensioenvoorziening van het bestuur vanwege de lagere rekenrente verhoogd van € 0,3 mln naar € 0,4 mln.

Daarentegen behoeft er in 2014 € 0,2 mln minder te worden bijgedragen aan de BSGR en het Waterschapshuis. Ook behoeft er in 2014 € 0,3 mln minder te worden uitbetaald aan frictiekosten fusie en doelmatigheid (55+ regeling) en is de post opbrengst verkopen eigendommen verhoogd met € 0,1 mln (2013: € 0,5 mln; 2014: € 0,6 mln). Tenslotte zijn er meevallers in de kapitaalslasten van € 0,4 mln vanwege gunstige renteontwikkeling en is een rijksbijdrage van € 0,1 mln ontvangen ter compensatie van de verruiming van de kwijtschelding (ondernemers en kosten kinderopvang).

Gegevens heffing en invordering

Indicatoren	Opm.	Programma-begroting		Jaar-rekening 2012
		2014	2013	
Perceptiekosten als percentage van de belastingopbrengst		3,65%	3,99%	3,96%
Bedrag oninbaar		652.316	640.520	435.584
Bedrag oninbaar als percentage van de belastingopbrengst		0,39%	0,41%	0,28%
Bedrag kwijtschelding	*	5.062.684	4.526.700	4.551.561
Bedrag kwijtschelding als percentage van de belastingopbrengst	*	3,06%	2,86%	2,92%
Percentage toegewezen kwijtscheldingsverzoeken	*	82,00%	75,00%	81,10%
Kwijtscheldingsnorm		100,00%	100,00%	100,00%

* toename als gevolg van verruiming en economische crisis

Bruto-investeringsuitgaven Programma BOD 2014

Programma BOD (in € mln)	Status	2014
Bruto-investeringen 2014	A	0,9
	B	2,0
	C	0,1
Totale bruto-investeringen		3,0

De belangrijkste investeringen in 2014 betreffen ondermeer waterschapsverkiezingen (€ 1,0 mln), vervangen analoge modemverbindingen met name bij poldergemalen (€ 0,8 mln) en invoering E-HRM (€ 0,4 mln).

4. Programmabegroting 2014 financieel

4.1 Kaders en budgettaire uitgangspunten

Het belangrijkste kader voor de Programmabegroting 2014 is het Meerjarenperspectief 2014-2017, vastgesteld op 12 juni 2013. VV-besluit:

1. Bij de uitwerking van de Programmabegroting 2014 uit te gaan van 5% lastendrukstijging in 2014.
2. De besparingsmaatregelen toe te passen uit de “Evenwichtsvariant”, met uitzondering van maatregel 23 (effluentkwaliteit verlagen naar landelijke normen) en een deel van maatregel 18 (stopzetten huidige luchtmenginstallaties), waarvoor het college alternatieven uitwerkt voor de Programmabegroting 2014.

Daarbij werd uitgegaan van:

3. Voortzetting van de besparingen uit ondermeer: de Check op Nuu (2010), het WBP-Min-scenario (PB2011), de Herijking WBP4 (PB2012) en de ‘geen spijt’-maatregelen (PB2013).
4. De kostentoedelingsverordening, zoals geactualiseerd door de VV op 26 september 2013.

Eerder vastgestelde kaders zijn ondermeer:

5. Waterbeheerplan 4 2010-2015, met de herijking in 2012.
6. Hanteren van ondergrens algemene reserves van 5% van netto exploitatiekosten, vóór egalisatie.
7. Het zodanig inzetten van de egalisatiereserves en de vrije gedeelten van algemene reserves dat de waterschapslasten zo geleidelijk mogelijk stijgen.
8. Het hanteren van een investeringsplafond van ca. € 100 mln realisatie bruto per jaar. Dit betekent dat Rijnland jaarlijks maximaal ca. € 120 mln in voorbereiding moet nemen. (Deze waarden zijn gemiddelden, de hoogtes hangen af van de soort projecten en de fasering).
9. Een indeling van de Programmabegroting in sets van indicatoren, die door de VV zijn vastgesteld.

Rekenkundige uitgangspunten:

10. Als efficiencymaatregel voor het komende jaar (2014) geen inflatie meerekenen, uitgezonderd prijsstijgingen die voortvloeien uit lopende contracten en verplichtingen.
11. Vanaf het volgende jaar (2015) rekenen met 2% inflatie, voor zover prijsstijgingen niet al zijn vastgelegd in lopende contracten en cao.
12. Uitgaan van een jaarlijkse stijging van 2,5% op de personele loon- en andere kosten: 1% als gevolg van bevorderingen en periodieke verhogingen en 1,5% als gevolg van de looncompensatie prijsontwikkeling in de CAO (niet direct door Rijnland te beïnvloeden, staat los van personele groei of krimp).
13. De prognose van het aantal belastingeenheden en het aandeel kwijtschelding en oninbaar baseren op de laatst bekende cijfers van de belastingcampagne (2013).
14. Rekenen met een korting van 2% op de loonsom, vanwege vacatureruimte.
15. Rekenen met een lange rente die oploopt van 3% in 2014 naar 3,5% in 2015 en 4% vanaf 2016, wegens toenemende onzekerheid.
16. Rekenen met een korte-termijnrente die oploopt van 1% in 2014 naar 1,5% in 2015 en 2% vanaf 2016, wegens toenemende onzekerheid.

Afwijkingen

Bij de uitwerking van deze Programmabegroting is op enkele punten afgeweken van bovenstaande:

- Ad 2) De vervallen besparingsmaatregelen 18 en 23 van in totaliteit € 0,3 mln zijn niet gecompenseerd door alternatieve besparingsmaatregel(en).
- Ad 14) De korting van 2% op de loonsom vanwege het niet volledig invullen van de vacatureruimte, is niet toegepast. Reden is dat door betere sturing en ‘scherp aan de wind zeilen’ de realisatie van de personele lasten inmiddels bijna gelijk is aan de begroting.

Belastingeenheden

De belastingeenheden van 2014 en verder zijn gebaseerd op de belastingcampagne 2013. In onderstaand overzicht zijn de netto belastingeenheden opgenomen, na aftrek van aantal eenheden als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid en toepassen van tariefdifferentiatie bij wegen.

Belastingeenheden Programmabegroting 2014

Categorie	Eenheid	2013	2014	2015	2016	2017
1 Omslag						
1.1 Ingezetenen	Woonruimte	488.000	488.000	490.000	492.000	494.000
1.2 Gebouwd	WOZ-waarden x € 1 mln	174.757	166.795	167.629	168.467	169.309
1.3 Ongebouwd Overig	Hectare	71.000	71.850	71.800	71.750	71.700
1.4 Natuur	Hectare	19.200	19.250	19.200	19.150	19.100
2 Zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing						
	Vervuilingseenheid	1.491.000	1.479.000	1.484.000	1.489.000	1.494.000

Toelichting:

- Ingezetenen: jaarlijkse groei 0,5%; kwijtschelding 24.800 woonruimten; oninbaar 2.450 woonruimten per jaar. Met de verruiming van de kwijtschelding regeling (ondernemers en kinderopvang) en betere toetsingsmogelijkheden is rekening gehouden.
- Gebouwd: jaarlijkse groei bebouwing 0,5% en verlaging WOZ-waarden 2014 met totaal 5,0 % in verband met de recessie. Vanaf 2015 is rekening gehouden met gelijkblijvende WOZ waardes.
- Ongebouwd overig en natuur: Naast de jaarlijkse afname 100 ha vanwege bebouwing is het areaal ongebouwd met 850 ha aangepast als gevolg van het kadastrale onderzoek; toepassen tariefdifferentiatie (opslag) bij wegen 100% conform Kostentoedelingsverordening.
- Zuiveringsheffing: absolute groei huishoudens 2014 en verder: 5.000 v.e. per jaar vanwege meer bebouwing; kwijtschelding 2014 en verder: 51.000 v.e.; oninbaar 8.000 v.e. per jaar. Met de verruiming van de kwijtschelding regeling (ondernemers en kinderopvang) en betere toetsingsmogelijkheden is rekening gehouden.
- Verontreinigingsheffing: het aantal heffingseenheden met betrekking tot de directe lozers is evenals in 2013 in 2014 bepaald op 19.000 v.e.

4.2 Besparingen Bestuursakkoord Water

4.2.1 Stand van zaken

Rijnland op koers

Mede door de besparingen in verband met het Bestuursakkoord Water blijft de lastendrukstijging bij Rijnland in 2014 ruim onder de door de Unie van Waterschappen (UvW) gestelde streeflijn van 9,7%.

Belangrijkste besparingen

Rijnland bespaart in 2014 € 18,9 mln ten opzichte van het basisjaar 2010. Voor het doeljaar 2020 is op dit moment voor € 32,7 mln aan besparingen ingeboekt. De besparingen in de afvalwaterketen nemen toe, al wil Rijnland hier nog meer doelmatigheidswinst realiseren. De doelmatigheidswinst op assetmanagement wordt verwacht vanaf 2016. In 2014 bestaan de besparingen nog voor een belangrijk deel uit het minder storten in de baggervoorziening (€ 6,3 mln).

Geplande doelmatigheidswinst

Geplande doelmatigheidswinst BAW - Per categorie - € mln t.o.v. 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kapitaallasten	0,3	0,8	1,6	2,2	14,8	18,4	20,3	19,2	17,3	17,3
Personele lasten	1,2	1,7	1,9	1,8	2,1	2,3	2,6	2,6	2,6	2,6
Inhuur en advies derden	0,8	0,4	1,9	1,7	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Energie: prijs en hoeveelheid	0,0	0,9	2,6	3,2	3,4	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5
Onderhoud	0,1	0,1	0,1	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Overdracht van sluizen, bruggen, pont e.d.	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Verstrekken subsidies baggeren en nvo's	0,4	0,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Stichting Beheer van het Gemeeneland	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Storting voorziening baggerwerken	7,7	5,1	15,5	6,3	5,0	8,5	5,1	3,0	3,0	3,0
Samenwerking laboratoria: Aquon	0,0	0,0	-0,1	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Samenwerking belastingen: BSGR	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Verkoop eigendommen	0,0	1,4	1,3	0,3	0,8	1,8	2,7	0,4	0,4	0,4
Overigen	0,8	0,6	0,5	0,7	0,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Totaal	11,8	11,7	26,8	18,9	28,6	40,4	39,9	34,6	32,7	32,7
Overzicht van tot nu toe ingeboekte besparingen, gecorrigeerd met resultaten jaarrekening 2012 en 2e burap 2013, peildatum 24 sept										

Besparingsoperaties

De geplande doelmatigheidswinst komt voort uit de Check op Nuu, het WBP-Min-scenario, de 'Geen spijt'-maatregelen 2013, het 5%-evenwichtscenario 2014 en andere besparingsoperaties:

Geplande doelmatigheidswinst BAW - Per besparingsoperatie - € mln t.o.v. 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Operatie Check op Nuu (MJP 2011)	6,6	9,1	11,0	3,6	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1	10,1
WBP-Min-(7%)scenario (PB 2011)	4,2	3,5	4,3	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Herijking (MJP 2012)	0,0	-0,6	-0,1	-0,1	2,1	3,0	0,8	-0,3	-0,3	-0,3
'Geen spijt'-maatregelen (PB2013)	0,0	0,0	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
5% Evenwichtig (MJP 2014)*	0,0	0,0	0,0	4,8	6,2	11,3	12,5	8,2	6,3	6,3
Samenwerking Aquon en BSGR	0,0	0,0	0,3	1,0	1,0	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Assetmanagement	0,0	-0,4	-0,4	0,0	0,0	4,9	5,4	5,4	5,4	5,4
Actiever eigendommenbeleid	0,0	1,4	1,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Overige	1,0	-1,3	9,2	4,6	4,2	4,4	4,4	4,5	4,5	4,5
Totaal	11,8	11,7	26,8	18,9	28,6	40,4	39,9	34,6	32,7	32,7
waarvan:										
Tactisch doel Afvalwaterketen**	0,0	1,2	2,6	4,1	6,5	7,5	7,9	8,2	6,3	6,3
Overzicht van tot nu toe ingeboekte besparingen, gecorrigeerd met resultaten jaarrekening 2012 en 2e burap 2013, peildatum 24 sept										
* Besparing BG Spaarndam vanaf 2017 is verwerkt onder asset management i.p.v. 5% evenwichtig										
** Nadere besparingen in afvalwaterketen nog op te nemen, oplopend tot totaal ca. € 9 mln/jr in 2020 (richtinggevende doelstelling)										

4.2.2 Achtergrond

BAW-opgave is € 750 mln

Met het BAW streven Rijk, lagere overheden en drinkwaterbedrijven naar een doelmatigheidswinst die oploopt naar € 750 mln per jaar vanaf 2020, t.o.v. van basisjaar 2010. De waterschappen moeten hiervan tenminste € 325 mln realiseren. Er geldt een inspanningsverplichting, waarbij de waterschappen onderling geen verdeelsleutel hebben.

Streeflijn waterschappen is 2,7%

De Unie van Waterschappen (UvW) monitort met de benchmark Waterschapspeil jaarlijks de voortgang. De Unie heeft de streeflijn voor de gezamenlijke waterschappen gesteld op 2,7% gemiddelde lastendrukverhoging per jaar over de periode 2010-2020. Dit is de 'gematigde ontwikkeling' exclusief inflatie, ofwel: met inflatie ca. 5%.

UvW-streeflijn Rijnland is 9,7%

De UvW heeft per waterschap een streeflijn gesteld, als hulpmiddel om te kunnen bepalen of de waterschappen gezamenlijk de opgave realiseren. Waterschappen die boven hun streeflijn zitten moeten gecompenseerd worden door waterschappen die onder hun streeflijn blijven. Deze streeflijnen zijn berekend op basis van de Programmabegrotingen 2010 met de doorkijk naar 2011 t/m 2013. De streeflijn voor Rijnland is een gemiddelde jaarlijkse lastendrukverhoging (excl. inflatie) van: 9,7%.

Monitoring, landelijk en Rijnland

De minister rapporteert jaarlijks de voortgang aan de Tweede Kamer over de gehele BAW, met de rapportage 'Water in Beeld'. Het onderdeel waterschappen daarin is gebaseerd op de jaarlijkse benchmark Waterschapspeil. Rijnland plant de BAW-besparingen in het MJP en de Programmabegroting en rapporteert in de bestuursrapportages en de jaarrekening in hoeverre de besparingen daadwerkelijk worden gerealiseerd.

4.3 Exploitatielasten naar kosten- en opbrengstsoorten

In onderstaande tabel staan de ramingen gegroepeerd naar kosten- en opbrengstsoorten. De belangrijkste verschillen zijn globaal toegelicht. Een nadere specificatie en verdere toelichting staan in de financiële uitvoeringsinformatie.

Exploitatielasten naar kosten- en opbrengstsoorten Programmabegroting 2014

Omschrijving kostensoortgroepen (in € mln)	Begr. 2013	Begr. 2014	Verschil 2014-2013
<u>LASTEN</u>			
Rente en afschrijvingen	49,9	48,5	-1,4
Personeelslasten	49,5	51,5	2,0
Goederen en diensten van derden	68,8	69,6	0,9
Bijdragen aan derden	6,6	10,5	3,9
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	6,4	10,3	3,9
<u>Totaal lasten</u>	181,2	190,4	9,2
<u>BATEN</u>			
Financiële baten	1,0	0,4	-0,6
Personeelsbaten	0,3	0,3	0,0
Goederen en diensten aan derden	6,3	6,4	0,0
Bijdragen van derden	0,3	0,5	0,2
Interne verrekeningen	6,9	7,9	1,0
<u>Totaal baten</u>	14,8	15,4	0,6
<u>Saldo baten en lasten</u>	166,4	175,0	8,6
Toevoeging rente aan reserves	1,0	0,9	-0,1
Onttrekkingen aan reserves	-1,0	-0,6	0,4
Egalisatie van tarieven	-8,4	-9,8	-1,4
<u>Op te brengen belastingen</u>	158,1	165,5	7,4

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten kunnen het reguliere beleid van het waterschap verstoren. Buiten een eenmalige stelpost inhuur van € 1,0 mln voor het organisatie verbeterplan en het oplossen van de knelpunten verwacht Rijnland voor het begrotingsjaar 2014 geen andere incidentele baten en lasten.

Rente en afschrijvingen

Als gevolg van een lagere concernbrede korting op de afschrijvingen van € 0,6 mln (concernbrede korting A-investeringen verlaagd van 20% in 2013 naar 10% in 2014) en nieuwe investeringswerken, ligt de post afschrijvingen in 2014 € 1,2 mln hoger dan in 2013. Daarentegen neemt de rente per saldo met € 2,6 mln af vanwege gunstige renteontwikkelingen. In de rentepost 2014 is ook rekening gehouden met een lagere concernbrede korting van € 0,2 mln. Wel is in 2014 ca € 2,2 mln bouwrente aan de onderhanden investeringen toegerekend. (2013: € 2,0 mln, zie ook de post interne verrekeningen).

Personeelslasten

Voor de begroting 2014 is rekening gehouden met een stijging van 2,5% voor periodieke verhogingen, bevorderingen en looncompensatie prijsontwikkeling. Daarnaast stijgen de personeelslasten met € 2,2 mln vanwege het vervallen van de 2% vacatureruimte, nieuwe taken en Organisatieverbeterplan/oplossen knelpunten organisatie.

Daarentegen neemt de personeelsformatie met +/- 13,6 fte af als gevolg van het MJP scenario 5% evenwicht. Ook dalen de opleidingskosten met € 0,1 mln (2013: € 1,9 en 2014: € 1,8) en wordt er minder uitbetaald aan frictiekosten fusie en doelmatigheid met rond € 0,3 mln. (Zie ook de post onttrekkingen aan reserves).

Goederen en diensten van derden

De mutatie op deze post is globaal veroorzaakt door:

• kosten bebording veiligheid	€ 0,2 mln
• hogere kosten slibverbranding en vuilafvoer	€ 0,9 mln
• hogere kosten waterakkoorden	€ 0,2 mln
• hogere kosten licenties en onderhoud ICT	€ 0,1 mln
• lagere onderhoudskosten waterstaatkundige en zuiveringstechnische werken	-/- € 0,4 mln
• lagere bijdrage BSGR en Waterschapshuis	-/- € 0,2 mln

Bijdragen aan derden

Conform het Bestuursakkoord Water stijgt de jaarlijks te betalen bijdrage HWBP aan het Rijk van € 6,4 mln in 2013 naar € 10,3 mln in 2014 en € 14,2 mln vanaf 2015.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

De stijging van deze post is veroorzaakt door een hogere storting van € 3,75 mln. in het baggerfonds en een hogere storting van € 0,1 mln. in het pensioenfonds bestuur.

Financiële baten

Door afnemend saldo van de voorziening baggerwerk is in 2014 rekening gehouden met minder teruggevloede rente ad € 0,6 mln.

Goederen en diensten aan derden

De mutatie op deze post is veroorzaakt door verhoging van de post opbrengst verkoop eigendommen van € 0,5 mln in 2013 naar € 0,6 mln in 2014.

Bijdragen van derden

Als gevolg van een rijksbijdrage in de kosten van de verruiming van de kwijtschelding en een provinciale bijdrage in de kosten van het vaarwegbeheer is deze post toegenomen.

Interne verrekeningen

Zoals gesteld bij de post rente en afschrijvingen wordt er bouwrente toegerekend aan de onderhanden investeringswerken. In 2014 is € 2,2 mln bouwrente toegerekend c.q. geactiveerd tegenover € 2,0 mln in 2013. Ook houdt Rijnland rekening met activeren van uren van eigen personeel. In 2014 is een bedrag van rond € 5,4 mln loonkosten toegerekend. Toegerekende loonkosten 2013: € 4,8 mln.

Onttrekkingen aan reserves

Onder deze post zijn begrepen de onttrekkingen uit een viertal bestemmingsreserves: frictiekosten fusie, frictiekosten doelmatigheid, onderhoud oeverbescherming en strategisch groenproject Haarlemmermeer-West. De afname van deze post is veroorzaakt door lagere frictiekosten fusie en doelmatigheid (zie posten personeelslasten) en lagere restantonttrekking uit de bestemmingsreserve strategisch groenproject Haarlemmermeer-West.

4.4 Verdeling exploitatielasten naar waterschapstaken

De verdeling van de netto kosten naar de desbetreffende belastingcategorie verloopt als volgt:

A. Toerekening kosten en opbrengsten naar beheer- en beleidproducten

De administratie van het hoogheemraadschap is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen (BBP-structuur). De vier bestuursprogramma's zijn opgebouwd uit deze producten. Om te zorgen dat de kosten en opbrengsten zo correct mogelijk worden verdeeld over de producten, wordt de volgende kostentoerekening toegepast:

- Kosten en opbrengsten waarvan duidelijk is op welk product ze betrekking hebben, worden direct verantwoord op het betreffende product.
- Kosten en opbrengsten van de ondersteunende beheerproducten Huisvesting, Informatiebeleid en Automatisering en Centrale (geo)grafische informatie worden aan de afdelingen toegerekend op basis van oppervlakte, aandachtsintensiteit en aantal werkplekken.
- Kosten en opbrengsten die niet direct op een product betrekking hebben, worden in eerste instantie verzameld op de betreffende afdeling en op basis van de ureninzet (directe productieve uren x tarief) toegerekend aan de ondersteunende- en beheerproducten.
- De kosten van de ondersteunende producten worden toegerekend aan de onderliggende beheerproducten op basis van de aandachtsintensiteit.

Aan de hand van vastgestelde verdeelsleutels worden uiteindelijk alle kosten en opbrengsten van de beheer- en beleidsproducten doorbelast naar enerzijds de vier bestuursprogramma's en anderzijds de twee taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Voor de verdeling van de kostensoortgroepen, belastingcategorieën en beleidsproducten over de vier programma's wordt verwezen naar bijlage 5.

B. Kostentoedeling naar de belastingcategorieën

Door de wijziging van het belastingstelsel ingaande 2009 is de toedeling van de kosten en opbrengsten over de belastingsoorten gewijzigd. De oude taken waterbeheersing en waterkeringbeheer zijn vanaf 2009 samen met het passieve deel van het waterkwaliteitsbeheer omgeslagen in de watersysteemheffing. De zuiveringstaak wordt bekostigd uit de zuiveringsheffing. De kosten van de taak watersysteembeheer worden met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie. Een bijzondere positie nemen de belangencategoriekosten (heffen, invorderen en verkiezingen) in. Deze kosten worden rechtstreeks toegerekend aan de betrokken belastingcategorieën op basis van het kostenveroorzakingsbeginsel. Zo zijn ondermeer de kosten van de nieuwe bestuursverkiezingen volledig toegerekend naar de categorie ingezetenen (rekeninghoudend met een verdeling over de twee taken) en de WOZ-kosten naar de categorie gebouwd.

Conform de nieuwe wetgeving wordt de opbrengst van de directe lozers (verontreinigingheffing) ten gunste gebracht van de taak watersysteembeheer en met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie.

In onderstaand schema staat de verdeling van de totale exploitatielasten (€ 165.5 mln, na egalisatie) over beide taken en de betreffende belangencategorieën.

Exploitatielasten naar waterschapstaken Programmabegroting 2014

1. Exploitatiebudget naar taakkosten (bedragen x € 1.000)							
Watersysteembeheer		93.602					
Zuiveringsbeheer		75.606					
Subtotaal kostendragers (I)		169.208					

2. Kostentoedeling	Totaal	Ingezetenen	Gebouwd	Ongebouwd	Natuur	Zuiveringsheffingsheffing	Verontreinigingsheffing
		55,0%	39,2%	5,7%	0,1%	nvt	nvt
Taakkosten	169.208	51.481	36.692	5.335	94	75.606	
Belangencategoriekosten	6.043	1.065	2.765	76	9	2.128	
Subtotaal netto kosten per belangencategorie	175.250	52.546	39.457	5.411	103	77.734	

3) Mutatie egaliseringsreserve zuiveringsheffing	2.719-					2.719-	
--	--------	--	--	--	--	--------	--

4. Overheveling verontreinigingsheffing naar watersysteembeheer		537-	383-	56-	1-		976
---	--	------	------	-----	----	--	-----

5. Mutatie egaliseringsreserve omslagtarieven	7.032-	3.951-	2.996-	60-	25-		
Totaal netto kosten na egalisatie + overheveling	165.499	48.058	36.078	5.295	77	75.015	976

6. Belastingeenheden		488.000	166.795.000	71.850	19.250	1.460.000	19.000
----------------------	--	---------	-------------	--------	--------	-----------	--------

7. Tarieven 2014		98,48	0,0216%	73,70	4,00	51,38	51,38
7. Tarieven 2013		90,40	0,0175%	72,00	4,00	52,38	52,38
Mutatie		9%	23%	2%	0%	-2%	-2%

4.5 Financiering

Voor de financiering van de materiële en financiële vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen, zoals reserves en voorzieningen, en van langlopende geldleningen die in voorgaande jaren zijn afgesloten. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn worden de vaste activa gefinancierd met vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit het verschil tussen de kortlopende vorderingen en schulden.

Het wettelijk kader hierbij is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2014 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 43,7 mln mag bedragen (23% van het begrotingstotaal). Ook moet Rijnland aan de renterisiconorm voldoen die in deze wet is beschreven. De renterisiconorm is ingevoerd om renterisico's te beperken. Rijnland voldoet hieraan ruim. Het af te lossen bedrag in 2014 ad € 42,6 mln op langgeld blijft binnen de renterisiconorm van € 57,0 mln (30% van het begrotingstotaal).

In het begrotingsjaar doen zich naar verwachting geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Daarom kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Rijnland loopt geen krediet-, koers- en valutarisico's. Slechts forse mutaties in de aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kortgeld en/of langgeld zouden het voorliggende begrotingsbeeld in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Het gemiddelde rentepercentage van de langgeldportefeuille bedraagt 2,8 % en is daarmee thans (september 2013) ongeveer 0,4 % hoger dan de kapitaalmarktrente voor Rijnland.

Bij de start van 2014 bedraagt de Rijnlandse financieringsbehoefte € 46,0 mln. Deze behoefte neemt in de loop van het jaar toe tot € 185,9 mln. De specificatie van de mutatie in de financieringsbehoefte (ad € 139,9 mln) is als volgt:

Mutatie in de financieringsbehoefte	2014
Aflossing langgeldleningen	42,6 mln
Afname reserves en voorzieningen	10,4 mln
Investerings (excl concernbrede korting)	124,0 mln
Totaal bestedingen	177,0 mln
Afschrijvingen (incl concernbrede korting)	37,1 mln
Mutatie financieringsbehoefte in 2014	139,9 mln

De dekking van de financieringsbehoefte ultimo 2014 van ca. € 185,9 mln is als volgt:

- afsluiten nieuwe vaste geldleningen € 139,1 mln
- kortgeldleningen € 43,7 mln
- netto vlottende schuld (excl. kortgeld) € 3,1 mln

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatie- en mandaatbesluit is het college van Dijkgraaf en Heemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

Op basis van de uitgangspunten uit het Treasurystatuut, de Nota Reserves en Voorzieningen en de huidige verwachtingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn in de begroting 2014 de volgende rentepercentages gehanteerd:

- af te sluiten langlopende geldleningen 3,0% (2013: 4,0%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen 1,0% (2013: 2,0%)
- eigen financieringsmiddelen 2,0% (2013: 2,4%)
- netto vlottende schuld 0,0% (2013: 0,0%)

Renteomslag

Volgens de vastgestelde nota vaste activabeleid worden de beschikbare saldi van de reserves en voorzieningen aangewend als intern financieringsmiddel en de rente-omslag-percentages berekend per investeringscategorie. De omslagpercentages 2014 over de boekwaarde per 1 januari zijn:

- activa Watersysteembeheer 2,88%
- activa Zuiveringsbeheer 2,88%
- activa Huisvesting en bedrijfsmiddelen 3,01%
- gewogen gemiddelde totaal 2,89%

4.6 Vergelijking met MJP en doorkijk naar 2014-2017

Op 12 juni 2013 behandelde de VV het Meerjarenperspectief 2014-2017 (MJP). Het MJP bevat Rijnlands beleid voor de komende vier jaar en presenteert indicatieve meerjarentarieven. Hieronder vindt u een vergelijking tussen MJP en de Programmabegroting 2014.

Exploitatiekosten

Vergelijking exploitatiekosten Programmabegroting 2014 en MJP 2014-2017

Exploitatiekosten in absolute € mln	PB 2013	2014	2015	2016	2017
<i>Vóór egalisatie</i>					
Begroting 2014	166,5	175,3	190,1	190,0	199,6
Meerjarenperspectief 2014-2017		175,8	190,3	188,8	196,9
Vershil	166,5	-0,5	-0,2	1,2	2,7

Tabel 4.5 Vergelijking exploitatielasten programmabegroting en MJP

De exploitatiekosten in de Programmabegroting 2014 en 2015 vallen lager uit dan in het MJP. Dit komt in het bijzonder door lagere kapitaallasten (o.a. lage rentelasten en doorschuiven verkiezingen). Vanaf 2016 vallen de kosten hoger uit vanwege met name hogere kapitaallasten.

Bruto-investeringsramingen

Vergelijking investeringsramingen Programmabegroting 2014 en MJP 2014-2017

Bruto-investeringen in € mln	PB 2013	2014	2015	2016	2017
Begroting 2014	136,1	165,1	162,2	122,8	116,0
Meerjarenperspectief 2014-2017		171,7	132,2	119,8	121,5
Vershil		-6,6	30,0	3,0	-5,5

Jaarschijf 2014

De bruto investeringsramingen zijn voor 2014 € 6,6 mln lager dan in het MJP was aangegeven. Dit wordt onder meer veroorzaakt door:

- Waterberging Nieuwe Driemanspolder + € 8,0 mln
- Modificaties diverse Awzi's + € 3,4 mln
- Kustversterking Katwijk -/- € 14,9 mln
- Nieuw financieel pakket -/- € 1,0 mln
- Waterplan Haarlem Waarderpolder -/- € 1,2 mln
- Boezemgemaal Gouda -/- € 1,0 mln

Jaarschijf 2015

In 2015 zijn de bruto investeringsramingen € 30,0 mln hoger dan in het MJP was aangegeven. Dit wordt onder meer veroorzaakt door:

- Modificaties Awzi's + € 16,0 mln
- Nieuwe Driemanspolder + € 10,5 mln
- Verkiezingen + € 1,4 mln
- Nieuw financieel pakket + € 1,0 mln

Tarieven

Vergelijking tarieven Programmabegroting 2014 en MJP

Tariefsberekeningen	PB2014	MJP 2014	Verschillen
Ingezetenenomslag	98,48	99,50	-1,02
Omslag Gebouwd	0,0216%	0,0210%	0,0006%
Omslag Ongebouwd	73,70	73,23	0,47
Omslag Natuur	4,00	4,00	0
Zuiveringsheffing	51,38	51,10	0,28

Als gevolg van lagere kosten, wijzigingen van de kostentoedelingsverordening (wijziging kostenaandelen categorieën gebouwd en ongebouwd) en lagere WOZ waarden voor de categorie gebouwd (economische crisis) en minder ha. ongebouwd wijken de voorgestelde omslagtarieven af van het MJP.

De tariefsdaling voor de zuiveringsheffing is beperkter dan eerder in het MJP was aangegeven. Dit komt door minder belastbare vervuilingseenheden door verruiming van de kwijschelding (kinderopvang).

5. Risico's, weerstandsvermogen en verloop reserves

5.1 Risico's en weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Om financiële tegenvallers te kunnen opvangen heeft een organisatie, en dus ook Rijnland, weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- a. de weerstandscapaciteit: de algemene reserves en andere mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- b. alle risico's waarvoor onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie, de zogeheten restrisico's. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de samenhang en domino-effecten van optredende risicovolle gebeurtenissen. Een voorbeeld is de tsunami en kerncentraleramp in Japan.

Algemene reserves

De VV heeft op 26 september 2012 besloten de ondergrens van de algemene reserves te verlagen van 10 naar 5% van de totale exploitatiekosten voor egalisatie.

Risicomanagementbeleid in 2014 en verder

De VV heeft op 21 september 2011 kennisgenomen van Rijnlands risicomanagementbeleid en de wijze waarop Rijnland dit verder gaat professionaliseren. Een update hiervan en een uitwerking van de inzet van reserves is op 26 september 2012 behandeld. Als de afgesproken mijlpalen zijn gerealiseerd wordt in 2013 iedere bestuurder en medewerker geacht voldoende 'risicominded' te zijn en daarbinnen te handelen. Op die manier wordt risicomanagement zoveel mogelijk geïntegreerd in de normale management- en besluitvormingstrajecten.

De rode draad in de activiteiten is dat het voeren van een dialoog over risico's even waardevol is als de focus op beheersing en control. Hierdoor wordt vermeden dat betrokkenen geen risico's benoemen uit angst geen geschikte beheersmaatregel te kennen. Verder is van belang dat in de accountancy de mate van risicomanagement van nog groter belang wordt bij de controle en toetsing van de jaarrekening. Een update van de concernbrede stand van zaken rondom risicomanagement is geagendeerd voor eind 2013.

Op basis van de risicoanalyse in bijlage 2 concludeert het college dat de begroting 2014 voldoende robuust is om de financiële gevolgen van mogelijke risico's in 2014 op te vangen. Voor de (mid-)lange termijn geldt dat de ondergrens voor de algemene reserves (5% van de jaarlijkse exploitatiekosten) op basis van de huidige inzichten een goede buffer is voor het opvangen van de financiële gevolgen van lange-termijn-risico's.

5.2 Algemene reserves

De ondergrens van de algemene reserves van 5% betekent voor 2014 een ondergrensniveau van ca. € 8,7 mln: daarmee is het 'vrije gedeelte' ca. € 1,9 mln. Aangezien het beschikbare saldo van de algemene reserve is opgebracht door de verschillende belastingcategorieën, is de opbouw van het 'vrije gedeelte' als volgt: aandeel ingezetenenomslag: € 0,4 mln, aandeel omslag gebouwd: € 0,3 mln, aandelen omslag ongebouwd (overig en natuur): € 0,1 mln en aandeel zuiveringsheffing: € 1,1 mln.

5.3 Egalisatiereserves

Begin 2014 beschikt Rijnland nog over c. € 30,0 mln aan saldo in de vijf egalisatiereserves. Inclusief de overheveling van het 'vrije gedeelte' in 2014 van € 1,9 mln, is er een bedrag van € 31,9 mln. Hiervan wordt € 9,8 mln in 2014 ingezet, zodat eind 2014 nog € 22,1 mln beschikbaar is.

De berekende onttrekkingen uit de egalisatiereserves voor de jaren 2014-2017 zijn:

Categorie/ € mln incl. toegerekende rente	Saldo 1 januari 2014			Ontrekking				Saldo 31 dec 2017
	Restant egalisatie- reserve	Toevoeging uit vrij deel alg. res.	Totaal beschikbaar	2014	2015	2016	2017	
Omslag ingezetenen	6,4	0,4	6,8	4,0	2,9			0
Omslag gebouwd	5,0	0,3	5,3	3,0	2,4			0
Omslag ongebouwd	0,01	0,05	0,06	0,06	0,0			0
Omslag natuur	0,7	0,01	0,7	0,02	0,04	0,04	0,04	0,6
Zuiveringsheffing	17,9	1,1	19,0	2,7	10,5	5,5	0,8	0
Totaal	30,0	1,9	31,9	9,8	15,8	5,5	0,8	0,6

Met deze begroting beslist het bestuur alleen over de inzet van reserves in 2014. Voor de jaren 2015-2017 is voorlopig gerekend met de bovenstaande onttrekkingen. Volgens bovenstaande verdeling is eind 2017 alle beschikbare vrije reserves met uitzondering van € 0,6 mln van de categorie natuur, ingezet.

De tariefsontwikkeling voor en na egalisatie is als volgt:

Categorie	€ Tarief 2013		€ Tarief 2014		€ Tarief 2015		€ Tarief 2016		€ Tarief 2017	
	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie
Ingezetenenomslag	97,46	90,40	106,58	98,48	124,18	118,23	120,20	120,20	126,44	126,44
Omslag Gebouwd	0,0201%	0,0175%	0,0234%	0,0216%	0,0269%	0,0254%	0,0260%	0,0260%	0,0273%	0,0273%
Omslag Ongebouwd	79,53	72,00	74,54	73,70	86,56	86,56	84,10	84,10	88,98	88,98
Omslag Natuur	4,91	4,00	5,30	4,00	6,10	4,00	5,96	4,00	6,30	4,00
Zuiveringsheffing/ Verontreinigingsheffing	52,38	52,38	53,24	51,38	52,55	45,36	54,34	50,58	56,47	55,90

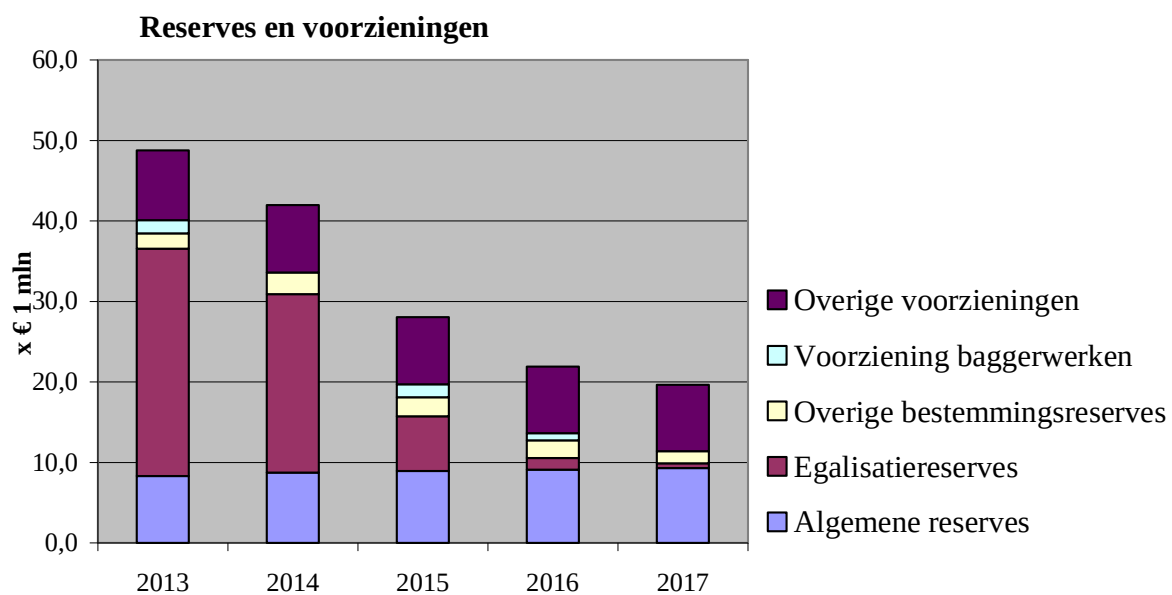
5.4 Verloop reserves en voorzieningen 2014-2017

Het verloop van de reserves en voorzieningen is als volgt:

Saldo ultimo (in € mln)	2013	2014	2015	2016	2017
Algemene reserves	8,3	8,7	8,9	9,1	9,3
Egalisatiereserves	28,2	22,2	6,8	1,5	0,6
Overige bestemmingsreserves	1,9	2,7	2,4	2,2	1,5
Voorziening baggerwerken	1,7	0,0	1,6	0,9	0,0
Overige voorzieningen	8,6	8,4	8,3	8,3	8,2
Totaal	48,8	42,0	28,1	21,9	19,6

Het saldo van de algemene reserves is vanaf 2013 conform de vastgestelde ondergrens van 5% van de exploitatiekosten vóór egalisatie.

De overige bestemmingsreserves betreffen de reserves frictiekosten fusie en doelmatigheid, reserve Oeverherstel en de bestemmingsreserve onderhoud aan oeverbescherming. Onder de overige voorzieningen zijn begrepen de voorzieningen wachtgeld- en pensioenverplichtingen dagelijks bestuur en Pfos-sanering Schiphol .

Bijlage 1. Overzichten investeringen

Voorafgaand aan de investeringen vindt u in onderstaande tabel een toelichting op de definities van de status van investeringsprojecten.

De investeringen kennen de volgende status:

Categorie	Inhoud	Dekking
A-lijst	De in uitvoering zijnde en nog uit te voeren vervangings- en uitbreidingsinvesteringen. De Verenigde Vergadering heeft reeds kredieten beschikbaar gesteld.	De kapitaallasten zijn voor 90% verwerkt in de begroting en de meerjarenraming.
B-lijst	Investeringen, waarvan de bestuurlijke afweging in beginsel heeft plaatsgevonden (het project bevindt zich in de voorbereidingsfase). De VV (of D&H tot € 50.000) kan reeds een voorbereidingskrediet beschikbaar stellen. De uitvoering zal echter pas daadwerkelijk starten na beschikbaarstelling van een uitvoeringskrediet.	De kapitaallasten van B-investeringen zijn voor 80% verwerkt in de begroting en de meerjarenraming.
C-lijst	Investeringen waarvan verwacht wordt dat er in de toekomst uitgaven uit gaan voortvloeien. Er zijn voor de investeringen nog geen (voorbereidings)kredieten beschikbaar gesteld. De voorbereidingsfase kan pas daadwerkelijk starten na bestuurlijke besluitvorming.	De kapitaallasten van deze investeringen worden <u>niet</u> verwerkt in de begroting en de meerjarenraming.

Voor de overzichten van de investeringen wordt verwezen naar de separate Bijlage 1, registratienummer 13.65077 en deze bestaat uit:

Bijlage 1.1 Af te sluiten investeringsprojecten in 2014
 Bijlage 1.2 Specificatie meerjareninvesteringsprogramma

Niet bestemd voor externe publicatie en website

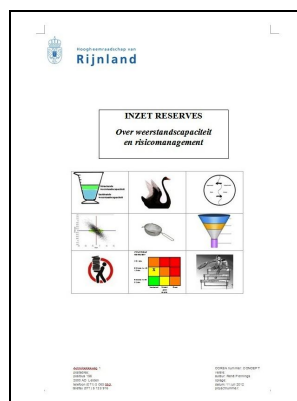
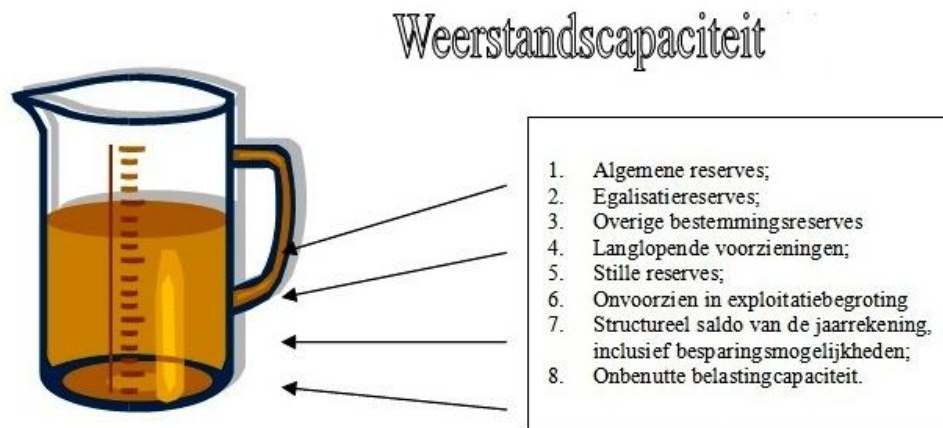
Bijlage 2. Risicoparagraaf

a. Historie en kaders

Om financiële tegenvallers te kunnen opvangen heeft een organisatie, en dus ook Rijnland, weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit: de algemene reserves en andere mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie, de zogeheten restrisico's.

In onderstaande afbeelding staan de onderdelen van de weerstandscapaciteit:

De VV heeft op 26 september 2012 besloten de ondergrens van de algemene reserves te verlagen naar 5% van de jaarlijkse netto exploitatiekosten (voor egalisatie). De hoogte van de ondergrens is daarbij getoetst aan vijf uiteenlopende criteria, zoals de mate van kwantificeren van risico's, de wijze van financieren van 'zwarte zwanen' en een vergelijking met andere waterschappen en de Rijnlandse risicobereidheid. Een verdere toelichting staat in de notitie 'inzet reserves en weerstandscapaciteit'. Verder wordt vanaf 2013 in iedere Burap een update gegeven van de belangrijkste (rest)risico's

b. Robuustheid weerstandscapaciteit

Op basis van de risicoanalyse concludeert het college dat de begroting 2014 voldoende robuust is om de financiële gevolgen van mogelijke restrisico's in 2014 op te vangen. Voor de (middel)lange termijn geldt dat de ondergrens voor de algemene reserves (5% van de jaarlijkse exploitatiekosten voor egalisatie) op basis van de huidige inzichten een adequate buffer is voor het opvangen van de financiële gevolgen van lange termijnrisico's.

e. Belangrijkste (rest)risico's

In de volgende paragrafen wordt onderscheid gemaakt tussen (rest)risico's met doorvertaalde financiële gevolgen en risico's met 'overige gevolgen'. De restrisico's met financiële gevolgen zijn onderverdeeld in risico's die zich in 2014, op korte termijn, kunnen voldoen en risico's voor de (middel)lange termijn. De kortetermijnrisico's betreffen vooral operationele risico's, terwijl de langetermijnrisico's vaak een strategisch/tactisch karakter hebben.

De risico's met overige gevolgen bestaan uit risico's waarvan de gevolgen niet zozeer financieel zijn, maar eerder immaterieel. Denk bijvoorbeeld aan imago, cultuur en competenties e.d.

Een nadere toelichting en onderbouwing van deze en andere risico's is opgenomen in de 'financiële uitvoeringsinformatie 2014'. Deze is behandeld en vastgesteld in D&H van 15 oktober 2013.

f. Risico's met 'overige gevolgen'

De belangrijkste risico's met dergelijke overige gevolgen voor 2014 staan in de volgende tabel. Het betreft:

1. kans op extern ingrijpen in begroting / Wet Hof;
2. kansen en risico's bij samenwerken;
3. kansen pakken binnen en buiten de begrotings- en andere kaders;
4. informatie afdoende beveiligen;
5. toenemende ketenaansprakelijkheidsrisico's.

Toelichting	Risicodiagram 2014																
I. Extern ingrijpen begroting / Wet HOF De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof) is in 2013 aangenomen door de Tweede Kamer. Welke bijdrage de decentrale overheden exact moeten leveren aan het op orde brengen van de overheidsfinanciën stelt de minister vast aan het begin van iedere kabinetsperiode, na overleg met de koepelorganisaties. Voor Rijnland kan de invoering van de wet Hof een beperking van het investeringsvolume betekenen, dan wel een keuze voor een ander financieringsmodel. Deze mogelijke gevolgen spelen vanaf 2015. In het meest extreme geval is Rijnland voorbereid in de vorm van nader vast te stellen bijstelling van de investeringen.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td>X</td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middel-groot KANS</td><td>Groot</td></tr></table>	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen				Beperkte gevolgen	X				Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen																	
Beperkte gevolgen	X																
	Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot														
II. Samenwerkingsrisico's In 2014 zijn praktisch alle organisatiedelen van Rijnland in meer of mindere mate betrokken met uiteenlopende samenwerkingsverbanden: Ook intern is sprake van intensiever samenwerken, in eerste instantie om via cultuurveranderingen doelmatiger te werken (OVP). Procesmatige of organisatorische bijstellingen kunnen eveneens uitgevoerd worden, met name om de project-beheersing en de procesgerichte organisatie verder te verbeteren. De veelheid aan samenwerkingsvormen, gecombineerd met een 'milde' reorganisatie, zal door de opdrachtgevers dusdanig worden ingevuld dat de winkel tijdens de verbouwing daadwerkelijk openblijft. Mochten criteria zoals tijdigheid, kwaliteit en financiën dreigen af te wijken van deze begroting, dan volgt een tijdige bijsturing. De VV wordt hiervan via onder meer de Buraps geïnformeerd. Sturing van de verbonden partijen is intensief en via onder meer DVO's en via vertegenwoordiging door Rijnland in de betreffende besturen.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td></td><td></td><td>X</td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middel-groot KANS</td><td>Groot</td></tr></table>	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen			X	Beperkte gevolgen					Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen			X														
Beperkte gevolgen																	
	Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot														
III. (Niet begrote) Kansen pakken Op bestuurlijk niveau is een grote behoefte om 'kansen te pakken'. Sommige kansen dragen een op een bij aan 'schoon water, droge voeten, anderen indirect; een brede blik bij belangenafweging is in waterschapsland evenwel niet ongebruikelijk. Een relevant risico van dergelijke kansen pakken is dat bij de verdere uitwerking niet voldoende rekening is gehouden met begrotings- en andere beleidsmatige kaders. Een begroot voorbeeld van kansen pakken is het flying-squad krediet. In het geval college of VV niet begrote en/of kansen met een brede blik wenst te pakken, wordt – mede gezien de organisatorische druk in het vorige risico – voorgesteld om expliciet aan te geven op welke lopende maatregelen bespaard dient te worden.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td>X</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middel-groot KANS</td><td>Groot</td></tr></table>	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen	X			Beperkte gevolgen					Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen	X																
Beperkte gevolgen																	
	Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot														
IV. Informatiebeveiliging Met de toegenomen digitalisering van de samenleving vormen cybercrime en andere inbreuken op de informatieveiligheid steeds grotere bedreigingen voor burgers, bedrijven en publieke organisaties. Sinds 2012 loopt bij Rijnland het project Informatiebeveiliging. Het doel is dat conform de opdracht van het ministerie van BZK ieder overheidsorgaan beschikt over een goed informatiebeveiligingsniveau. Het project is een van de Top 20-investeringsprojecten en wordt iedere Burap uitvoerig voorgelegd aan de VV.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td>X</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middel-groot KANS</td><td>Groot</td></tr></table>	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen	X			Beperkte gevolgen					Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen	X																
Beperkte gevolgen																	
	Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot														
V. Keten(aansprakelijkheids)risico's De kans op (keten)aansprakelijkheidsrisico's neemt voor overheden zoals Rijnland toe. Externe partijen – al dan niet door Rijnland ingehuurd - kunnen Rijnland steeds vaker aansprakelijk stellen voor (keten)aan-sprakelijkheidsrisico's. Mede door incidenten uit het verleden is Rijnland alert op de mogelijkheid van ketenaansprakelijkheidsrisico's. Aan extra bewustwording wordt gewerkt.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td>X</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middel-groot KANS</td><td>Groot</td></tr></table>	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen	X			Beperkte gevolgen					Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen	X																
Beperkte gevolgen																	
	Incidenteel / klein	Middel-groot KANS	Groot														

g. Restrisico's met mogelijk financiële gevolgen in 2014

In deze paragraaf zijn de meest relevante restrisico's die zich in 2014 zouden kunnen voordoen nader toegelicht en waar mogelijk gerangschikt. De rangschikking vond plaats op basis van expert judgement van de organisatie en het college.

In het theoretische geval dat de volgende risico's zich alle in 2014 voordoen, kunnen de financiële gevolgen ca. € 4 tot € 5 mln belopen – onder voorbehoud van de afwikkeling van de PFOS-sanering. Relevant is dat de restrisico's overwegend los van elkaar staan. Een mogelijk domino-effect, dat ze zich gelijk- of volgtijdelijk zullen voordoen, is zeer onwaarschijnlijk.

De begroting 2014, in combinatie met een eventuele inzet uit de algemene reserves, is daarmee voldoende robuust om dergelijke financiële onzekerheden op te vangen. Vermeldenswaardig is dat de robuustheid ten opzichte van vorige jaren is afgenomen. Enerzijds door het afnemen c.q. geleidelijk verdwijnen van de egaliseringsreserves, anderzijds doordat in de huidige samenleving onzekerheden en risicomijdend acteren toenemen.

Uiteraard loopt Rijnland nog meer risico's gedurende 2014. Ook het komende jaar zijn er legio onzekerheden (zie onder risico 'economische crisis') en is de wereld onvoorspelbaarder dan tevoren. Het beoordelen van onzekere situaties en kansen inschatten is daarmee een cruciale competentie geworden. Met dit in het achterhoofd luidt de conclusie voor de hoogte van het weerstandscapaciteit:

Op basis van de huidige inzichten en mate van risicomanagementprofessionaliteit worden deze in voldoende mate beheerst en acht Rijnland de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende.

	Omschrijving risico	Programma en poho	Maatregelen	Consequenties weerstandscapaciteit
1	PFOS-sanering Vanwege het blusmiddelincident op Schiphol in de zomer van 2008 is de bodem onder vijf opslagbassins, waarin tijdelijk blusmiddel bevattend water is opgeslagen, vervuild met PFOS. Rijnland acht zichzelf niet verantwoordelijk. Op basis van de huidige inzichten worden de saneringskosten geschat op ca. € 30-40 mln. Alternatieven kunnen lager uitvallen.	Gezond water / Doornbos	Het meest reëel is dat medio 2014 de sanering kan worden aanbesteed, mits de saneringswijze, de kosten en de verdeling ervan tussen betrokkenen helder zijn.	Rijnland heeft voor de afwikkeling een aparte voorziening aangemaakt. Meerkosten kunnen geheel of gedeeltelijk uit de algemene reserves gefinancierd worden of via een belastingverhoging.
2	Kans op meerkosten baggerwerken Voor de uitvoering van het baggerprogramma is in 2014 ca. € 13,3 mln geraamd. Het betreft ca. 9 grote uitvoeringsprojecten en diverse 'kleintjes'. Los van eventuele verträgen is er een kans op meerkosten	Voldoende water / Schoufoer	Hoewel uiteraard niet alle externe factoren zijn uit te sluiten, is de verwachting dat, inclusief de concernbrede investeringskorting, de baggerprojecten in totaal binnen budget zullen blijven. Op basis van de investeringsprognose is het saldo in de baggervoorziening in principe toereikend.	De begroting 2014 lijkt voldoende robuust om dergelijke financiële onzekerheden op te vangen. Mocht dit niet het geval zijn, dan worden eventuele aanvullende kredieten aan de VV voorgesteld.
3	Extra correctief onderhoud In afwachting van de effecten van 'assetmanagement' is er een reële kans dat over 2014 meer correctief onderhoud noodzakelijk is dan in deze begroting is opgenomen.	Voldoende water / Doornbos, Schoufoer	Vanaf 2014 heeft Rijnland meer overzicht in de conditie van de assets en zullen ook de bestaande achterstanden in onderhoud beter in beeld komen. De budgettering verbetert hierdoor navenant.	Rijnland streeft ernaar gedurende 2014 eventueel extra correctief onderhoud binnen de lopende begroting te financieren. Verder geen gevolgen voor weerstandscapaciteit.

	Omschrijving risico	Programma en poho	Maatregelen	Consequenties weerstandscapaciteit
4	Onzeker economisch klimaat De economische onzekerheid zal gedurende 2014 voortduren. Voor Rijnland kan dit risico's inhouden op de kapitaalmarkt, lagere belastingopbrengsten vanwege meer faillissementen en gestegen prijzen voor schaarser wordende goederen zoals energie.	BOD / Pluckel	In de begroting 2014 is rekening gehouden met een extra daling van de WOZ-waarden, een relatief grote rentemarge t.o.v. de huidige marktrente en meer toegewezen kwijtscheldingen dan in 2013.	De begroting 2014 is waarschijnlijk voldoende robuust om deze financiële onzekerheden op te vangen.
5	Korting / onvoorzien. investeringsramingen Rijnland heeft medio 2013 de kredieten investeringsramingen aangescherpt. Rijnland vaart met andere woorden scherper aan de wind qua investeringsramingen. Het risico is – ook in relatie tot de eerdergenoemde vechtaannemers en kans op faillissementen – dat de totale feitelijke investeringsuitgaven hoger uitkomen dan begroot.	Allen	In deze begroting is reeds melding gemaakt van diverse maatregelen om de project- en programma-beheersing verder te professionaliseren, onder meer via SSK-ramingen, risicoanalyses en IPMA-opleidingen.	Geen gevolgen voor 2014. De kapitaallastenkorting loopt op tot € 5,3 mln in 2017, uitgaande van de huidige concernbrede korting. De kortingen aanpassen betekent op termijn hogere kapitaallasten. Hoe beter op termijn de projectbeheersing, hoe lager het financiële restrisico. In geval in 2014 aanvullende kredieten noodzakelijk zijn, dan leidt dit tot hogere kapitaallasten vanaf 2015, met andere woorden voor de middellange termijn.
6	Persleidingbreuken De afgelopen jaren was sprake van meerdere persleidingbreuken, met name op het tracé Hoofddorp – Zwanenburg.	Gezond water / Schouffoer	Voor het herstel van persleidingbreuken is € 0,1mln begroot. De voorbereidingen om breuken voor de meest kwetsbare leidingen tegen te gaan zijn in volle gang, mede in relatie tot het programma asset management.	Weerstandscapaciteit Geen consequenties voor 2014.
7	Juridische risico's Rijnland heeft eind 2013 diverse rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen, zoals: a. Auteursrechtenkwesie besturingssoftware in polder-gemalen; b. Gerechtelijke procedures opstalrechten; c. Bijdrage provincie NH in brug en sluis Spaarndam. Idem dispuut meerwerk aannemer. d. Kustversterkingen in Katwijk en Noordwijk kans op claims op na-deelcompensatie; e. Extra water graven Boskoop, claim projectontwikkelaar.	Diverse portefeuillehouders	Rijnland ziet de uitkomst van de (mogelijke) schikkingen, arbitrages en rechtszaken met vertrouwen tegemoet.	De begroting 2014 lijkt voldoende robuust om dergelijke financiële onzekerheden op te vangen.

h. Restrisico's met mogelijk financiële gevolgen voor de (middel)lange termijn

Diverse – overwegend strategische - risico's zijn binnen Rijnland weliswaar bekend, maar kennen financiële gevolgen die nog niet (geheel) zijn opgenomen in meerjarenramingen. Om een uitspraak te doen over de robuustheid van de algemene reserve is een globaal inzicht in deze (middel) langetermijnrisico's nodig. Het betreft onder meer:

1. *De financiële gevolgen spelen overwegend na 2014.*

Rijnland zal ook na 2014 meer dan een half miljard euro investeren in onder meer kadeverbeteringwerken, baggerprojecten, twee waterbergingslocaties e.d. In totaal gaat het om meer dan 400 projecten. Naast projectmatige risico's is sprake van financieringsrisico's doordat Rijnland steeds meer met (duurder) vreemd vermogen deze projecten moet financieren. Daarbij is anno 2014 het renteverloop onzekerder dan ooit.

Aandachtspunt betreft de ca. 20 projecten met een verkregen subsidie. De kans dat een subsidie om uiteenlopende redenen wordt verspeeld dient te allen tijde aantoonbaar klein te blijven.

2. *Het beleid en/of de daarmee eventuele maatregelen – worden nog nader in beeld gebracht.*

De begroting 2014 is een doorvertaling van Rijnlands beleid. Nog niet 'al het beleid' is of kan worden doorvertaald worden naar concrete uitvoeringsmaatregelen. In het geval het bestuur behoefte heeft om niet begrote beleidswijzigingen in 2014 uit te voeren, zal dit aan de VV worden voorgelegd.

3. *Calamiteitenbestrijding / omgaan met black swans*

Een 'zwarte zwaan' is een totaal onverwachte gebeurtenis, een uitschieter die buiten de normale gang der dingen valt, met zeer grote gevolgen. Een zwarte zwaan is onvoorspelbaar en daarmee niet te begroten. Rijnland heeft niettemin in het verleden meerdere keren te maken gehad met dergelijke zwarte zwanen en ervaring opgebouwd. Dit uit zich onder meer in actuele calamiteitenbestrijdingsplannen en jaarlijks terugkerende calamiteitenoefeningen. Op die manier kan Rijnland voorbereid zijn op 'out of the box'-situaties.

De financiële gevolgen van black swans kunnen ingrijpend zijn en zullen aan het bestuur worden voorgelegd.

Bijlage 3. Verbonden partijen

Inleiding

Bij een verbonden partij is sprake van een financieel en een bestuurlijk belang. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van de verbonden partij of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer Rijnland middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op Rijnland. Zo is bijvoorbeeld de STOWA voor Rijnland wel een belangrijke partner waaraan contributie betaald wordt, maar geen ‘verbonden partij’. De Waterschapsbank wel, want ook de deelnemingen (aandelen en obligaties) van Rijnland in een besloten of naamloze vennootschap vallen onder de verbonden partijen.

Ontwikkelingen

In 2012 is een kadernota ‘verbonden partijen’ vastgesteld door de VV. De kadernota heeft tot doel een handvat te bieden voor de keuze van de samenwerkingsvorm en bevat daarnaast de richtlijnen voor de informatievoorziening binnen de P&C-cyclus. Verbonden partijen kunnen daarmee op een uniforme wijze worden behandeld. Op dit moment is de verwachting dat er in het begrotingsjaar 2014 geen nieuwe verbonden partijen worden ingesteld of beëindigd.

Partijen

Rijnland heeft bestuurlijke en financiële belangen in de volgende verbonden partijen:

HVC	
Naam	GR Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Bestuur en evt. toezicht	Dagelijks bestuur bestaande uit db-leden van deelnemende waterschappen met een voorzitter van Rijnland. Toezicht op HVC door een Raad van commissarissen met 8 leden, waaronder 1 commissaris expliciet namens de waterschappen.
Jaar van oprichting/instelling	GR vanaf 2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad (voorzitter)
Algemene doelstelling / businesscase	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011
Beoogde resultaten voor 2014	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibreductie; business case fosfaatterugwinning uitwerken tot concept-leveringscontract; nader onderzoek uitvoeren naar haalbaarheid vervanging stoomketels in relatie tot MJA-doelstellingen reductie energieverbruik.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0 (eind 2012)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,02 mln (eind 2012)
Rijnlands financieel belang	Deelneming in HVC via GR € 11.345
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	

NWB	
Naam	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	NV
Bestuur en evt. toezicht	Driehoofdige directie, onder toezicht van Raad van commissarissen met 8 leden
Jaar van oprichting/instelling	1953 (na de watersnoodramp)
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in Algemene vergadering van Aandeelhouders
Algemene doelstelling / businesscase	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Beoogde resultaten voor 2014	Voorzieningszekerheid financiering tegen de laagst mogelijke prijs.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1.226 mln (eind 2012)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 74.858 mln (eind 2012)
Rijnlands financieel belang	Deelneming € 825.000, vanaf 2012 geen dividenduitkering meer vanwege vereiste vermogensopbouw op grond van Basel-3
Verandering Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	Aandelenpakket handhaven. Vanwege de economische crisis zijn er strengere internationale richtlijnen (Basel 3) waardoor voorlopig geen dividend aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd).

Meergrond	
Naam	MeerGrond be- en verwerking van baggerspecie
Vestigingsplaats	Hoofddorp
Rechtsvorm	Vof
Bestuur en evt. toezicht	Drie bestuursleden, managementteam bestaande uit 4 leden
Jaar van oprichting/instelling	1999
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur en ambtenaar in MT
Algemene doelstelling / businesscase	Op een kosteneffectieve manier baggerspecie te verwerken. Oorspronkelijke doelstelling (voorzieningszekerheid) is achterhaald. Nu wordt gestreefd naar een beëindiging van het bedrijf op minimaal break-even basis.
Beoogde resultaten voor 2014	Financieel resultaat minimaal break-even. Start met het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21.
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,2 mln (eind 2012)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 3,3 mln. (eind 2012)
Rijnlands financieel belang	Waarde participatie € 60.000
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	Volgens de overeenkomst met de gemeente Haarlemmermeer moet het depot in 2017 beëindigd zijn en overgedragen aan de gemeente als ingericht onderdeel van het beoogde Park21.

SBG	
Naam	Stichting Beheer van het Gemeeneland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Stichting
Bestuur en evt. toezicht	Vijf bestuursleden
Jaar van oprichting/instelling	1994
Vertegenwoordiging Rijnland	Een hoogheemraad in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Erfgoedbeheer waarbij twee historische panden voor onbepaalde tijd in beheer zijn genomen.
Beoogde resultaten voor 2014	niet vastgelegd.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 3,3 mln (eind 2012)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 9,1 mln (eind 2012)
Rijnlands financieel belang	Stichting, daarom geen participatie
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	De fiscale procedure met de Belastingdienst over naheffingsaanslagen BTW gaat naar verwachting in 2014 de beroepsfase in maar zal niet in 2014 zijn afgewikkeld.

UvW	
Naam	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Bestuur en evt. toezicht	Zes bestuursleden o.l.v. 1 voorzitter. Alle 25 waterschappen zijn in de ledenvergadering vertegenwoordigd.
Jaar van oprichting/instelling	onbekend
Vertegenwoordiging Rijnland	Dijkgraaf in bestuur UvW
Algemene doelstelling / businesscase	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie (verplicht lidmaatschap)
Beoogde resultaten voor 2014	Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water
Eigen vermogen (peildatum)	€ 2,8 mln (eind 2012)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 11,6 mln (eind 2012)
Rijnlands financieel belang	Contributie 2014: € 0,5 mln
Verandering Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	Geen belangrijke ontwikkelingen

HWH	
Naam	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	GR
Bestuur en evt. toezicht	24 leden
Jaar van oprichting/instelling	2013
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in Dagelijks Bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 24 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Beoogde resultaten voor 2014	De strategie en koers van het Waterschapshuis zal worden voorgegeven in HWH 2.0 waarin een heroverweging plaatsvindt van de plaats en de rol van het Waterschapshuis
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0,3 mln bestemmingsreserves (eind 2012)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 8,3 mln (eind 2012)
Rijnlands financieel belang	Kosten 2014: € 0,8 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	Rijnland stuurt nu intensiever op de door Het Waterschapshuis te behalen resultaten en zal middels businesscases elke keer een overweging maken voor deelname aan nieuwe producten.

Aquon	
Naam	Aquon, instituut voor wateronderzoek en advies
Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2011
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Schaalvergroting welke leidt tot vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Financiële doelstelling in business case	Voor 2014 is voor het meetprogramma van 1,6 miljoen ILOWpunten een bijdrage van € 3,4 miljoen voorzien, bestaande uit een vergoeding kosten meetnet inclusief kosten voor de garantieregeling (lagere meetnetuitvoering dan eerder aangenomen). Ter vergelijking, voortbestaan eigen laboratorium is in businesscase gecijferd op € 4,4 miljoen.
Beoogde resultaten voor 2014	Het jaar 2014 kan worden gezien als het eerste reguliere jaar van Aquon. De transitiefase is afgerond waardoor de randvoorwaarden aanwezig zijn om de gewenste rendementen te realiseren.
Eigen vermogen (peildatum)	Geen eigen vermogen.
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 5,3 mln (2012)
Rijnlands financieel belang	Kosten 2014: € 3,4 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee
Ontwikkelingen	De opstart van Aquon verloopt minder voorspoedig dan verwacht. In 2013 is een plan van aanpak, "sturen op rendement" opgesteld wat door de interim directeur ten uitvoer zal worden gebracht, wat moet leiden tot de gewenste bedrijfsvoering en daarbij behorend rendement.

BSGR	
Naam	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.
Financiële doelstelling in business case	In de businesscase was voor 2014 een bijdrage van € 3,9 miljoen voorzien. Met het toetreden van twee gemeenten in 2013 is de structurele bijdrage gedaald met € 0,3 miljoen tov eerdere berekeningen.
Beoogde resultaten voor 2014	Met het afronden van de transitiefase per einde 2013 zal het jaar 2014 in het teken staan de groeifase. Ter voorbereiding op deze fase wordt een plan gemaakt voor een verdere groeistrategie en zal het definiëren en bepalen van kostprijzen alsmede (indien noodzakelijk) het bepalen van een actieplan om de kostprijzen meer concurrerend te maken, om deze schaalvergroting te kunnen realiseren, de belangrijkste speerpunten zijn.
Eigen vermogen (peildatum)	Het eigen vermogen bestaat uit het jaarrekeningresultaat van 2012 van € 0,7 miljoen, wat wordt geïnvesteerd in organisatieontwikkeling.
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 3,1 miljoen (voornamelijk nog af te dragen belastingontvangsten)
Rijnlands financieel belang	Kosten 2014: € 3,5 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Door toetreding van 2 nieuwe partners is het kostenaandeel van Rijnland gedaald naar 35% (was 40%). Er zijn geen gevolgen voor de zeggenschapsverhoudingen.
Ontwikkelingen	Er is een jaarplan 2013 opgesteld waarin oa ontwikkelingen externe omgeving en interne uitdagingen zijn benoemd. Per 2014 is BSGR uit de transitiefase en kan de BSGR de groeifase ingaan met op termijn verdere schaalvergroting.

Bijlage 4. EMU-saldo

In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is onder andere vastgelegd dat het begrotingstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Er is sprake van een tekort als overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen. Rijnland is als mede-overheid (net als andere decentrale overheden) medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. In Unieverband is daarom afgesproken dat alle waterschappen in de programmabegroting een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het te verwachten EMU-saldo blijkt. Lastig hierbij is dat het EMU-saldo is gebaseerd op het door de centrale overheid gehanteerde boekhoudstelsel (het transactiestelsel), terwijl waterschappen net als de andere decentrale overheden het baten- en lastenstelsel gebruiken. De informatie van de waterschappen moet daarom worden “vertaald” met behulp van het onderstaande overzicht.

EMU-saldo (x € 1.000)	2013	2014
1. <u>EMU-exploitatiesaldo</u>		
Bij: Rente toevoeging reserves	1.005	862
Bij: Stortingen in de reserves	33.020	1.915
Af: Ontrekkingen aan reserves	-/- 42.579	-/- 12.268
	-/- 8.554	-/- 9.491
2. <u>Invloed investeringen</u>		
Bruto-investeringsuitgaven	-/- 108.836	-/- 144.469
Investeringsubsidies	12.968	22.509
Verkoop materiële en immateriële activa	0	0
Afschrijvingen (incl concernbrede korting)	35.525	36.862
	-/- 60.343	-/- 85.098
3. <u>Invloed voorzieningen</u>		
Toevoeging aan voorziening	6.250	10.100
Ontrekkingen aan voorzieningen	0	0
Betalen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 21.274	-/- 10.824
	-/- 15.024	-/- 724
4. <u>Deelnemingen en aandelen</u>		
Boekwinst	0	0
Boekverlies	0	0
	0	0
Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/- 83.921	-/- 95.313

Uit het bovenstaande blijkt dat Rijnland op transactiebasis in 2014 méér uitgeeft dan ontvangt. Dit is vooral het gevolg van de investeringsuitgaven. In het door Rijnland gehanteerde baten- en lastenstelsel leiden deze uitgaven niet tot tekorten, maar bij het voor het EMU-exploitatiesaldo gebruikte transactiestelsel wel.

Iedere overheidsorganisatie krijgt een bepaald EMU-tekort toegewezen, de zogenaamde referentiewaarde. Voor alle waterschappen samen is de referentiewaarde bepaald op € 613 mln, namelijk 0,07%. Het aandeel van Rijnland daarvan is op grond van Waterschapspeil 2013 bepaald op 6,7% ofwel: € 41,1 mln. Uit bovenstaand overzicht blijkt een EMU-tekort van ca. € 95,3 mln, dat is € 52,2 mln hoger dan de referentiewaarde.

Tot nu toe werden voor de waterschapsinvesteringen uitzonderingen gemaakt op de bestuurlijke afspraken over het Emu-saldo, omdat een deel van de investeringen door het Rijk worden opgelegd. Of deze uitzonderingen mogelijk blijven is onzeker, zie de ontwikkelingen Wet Hof in § 2.2.2.

Bijlage 5. Verdeling kostensoorten, belastingcategorieën en beleidsproducten over programma's
1. Kostensoortgroepen, zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4.3, verdeeld over de bestuursprogramma's

Kosten van de beleidsproducten per programma in € 1.000 (vóór doorbelasting ondersteunende producten)						
No.		Veiligheid	Voldoende water	Gezond water	BOD	Totaal
	Beleidsproduct					
1.	Planvorming	708	3.764	3.510	1.062	9.044
2.	Aanleg en onderhoud waterkeringen	21.463	0	0	0	21.463
3.	Inrichting en onderhoud watersystemen	0	38.549	4.562	0	43.111
4.	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	0	0	63.362	0	63.362
5.	Vergunningverlening en handhaving keur	0	4.290	0	0	4.290
6.	Beheersing van lozingen	0	0	1.831	0	1.831
7.	Heffing en invordering	0	0	0	6.042	6.042
8.	Bestuur en externen communicatie	0	0	0	4.129	4.129
9.	Ondersteunende producten	0	0	0	21.568	21.568
10.	Onvoorzien en overige inkomsten	0	0	0	150	150
	Totaal	22.171	46.603	73.265	32.951	174.990
11.	Onttrekkingen aan reserves	-29	-180	-131	-262	-602
11.	Toevoeging rente aan reserves	158	210	421	73	862
13.	Netto kosten voor egalisatie	22.300	46.633	73.555	32.762	175.250

2. Mate waarin de belastingcategorieën bijdragen aan de vier bestuursprogramma's

	Belastingcategorieën (in € 1.000)	Veiligheid	Voldoende water	Gezond water	BOD	Totaal
1	Aandeel ingezetenen	12.249	25.328	5.685	9.283	52.546
2	Aandeel gebouwd	8.731	18.052	4.052	8.622	39.457
3	Aandeel ongebouwd overig	1.269	2.625	589	927	5.411
4	Aandeel natuur	22	46	10	24	103
5	Aandeel zuiveringsheffing	28	581	63.218	13.905	77.733
	Netto kosten voor egalisatie	22.300	46.633	73.555	32.762	175.250

3. Kostenverdeling BBP-beleidsproducten (beleidsvelden) over de bestuursprogramma's

No.	Omschrijving Kostensoortgroep (in € 1000)	Programma				Totaal
		Veiligheid	Voldoende water	Gezond water	BOD	Totaal
	LASTEN					
1.	Rente en afschrijvingen	7.920	13.389	25.570	1.310	48.189
2.	Personeelslasten	3.131	15.396	12.845	20.130	51.502
3.	Goederen en diensten van derden	4.273	13.856	39.498	12.320	69.947
4.	Bijdragen aan derden	10.274	200	0	45	10.519
5.	Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	0	9.750	0	500	10.250
	Totaal lasten	25.598	52.591	77.913	34.305	190.407
	BATEN					
6.	Financiële baten	0	13	277	117	407
7.	Personeelsbaten	28	114	83	118	343
8.	Goederen en diensten aan derden	1.576	2.221	2.136	422	6.355
9.	Bijdragen van derden	225	96	-/-	131	451
11.	Interne verrekeningen	1.598	3.544	2.153	566	7.861
	Totaal baten	3.427	5.988	4.648	1.354	15.417
	Saldo baten en lasten					
12.	Onttrekkingen aan reserves	-/- 29	-/- 180	-/- 131	-/- 262	-/- 602
13.	Toevoeging rente aan reserves	158	210	421	73	862
14.	Netto kosten voor egalisatie	22.300	46.633	73.555	32.762	175.250

Bijlage 6. Exploitatiebegroting naar taken

	Tarieven 2012	Jaar- rekening 2012	Tarieven 2013	Begroting 2013	Tarieven 2014	Begroting 2014
Zuiveringsbeheer						
Netto kosten toegerekend aan zuiveringsbeheer		77.538		76.890		77.447
Dividenden en andere algemene opbrengsten		-1		0		0
Onvoorzien		0		75		75
Totaal netto-lasten voor onttrekking/dotatie aan reserves		77.537		76.965		77.522
Toevoeging rente aan reserves		707		506		443
Toevoeging algemene reserves		1.045		0		0
Onttrekkingen aan reserves		-548		-364		-231
Egalisatie van tarieven		-2.871		-4		-2.719
Totaal netto-lasten na onttrekking/dotatie aan reserves		75.870		77.103		75.015
Waterschapsbelastingen						
Gederfde opbrengst als gevolg van kwijtschelding en oninbaar		-2.552		-2.776		-3.031
Bruto belastingopbrengsten		77.583		79.879		78.046
Totaal netto-waterschapsbelastingen		75.031		77.103		75.015
Resultaat		-839		0		0
Tarief zuiveringsheffing: per vervuilingseenheid	€ 53,00		€ 52,38		€ 51,38	
Watersysteembeheer						
Netto kosten toegerekend aan watersysteembeheer		84.892		89.368		98.231
Dividenden en andere algemene opbrengsten		-1		0		0
Onvoorzien		0		75		75
Totaal netto-lasten voor onttrekking/dotatie aan reserves		84.891		89.443		98.306
Toevoeging rente aan reserves		769		499		419
Toevoeging algemene reserves		1.055		0		0
Onttrekkingen aan reserves		-834		-588		-371
Egalisatie van tarieven		-13.461		-8.402		-7.032
Totaal netto-lasten na onttrekking/dotatie aan reserves		72.420		80.952		90.484
Waterschapsbelastingen						
Gederfde opbrengst als gevolg van kwijtschelding en oninbaar		-2.435		-2.391		-2.684
Bruto belastingopbrengsten		78.069		83.343		93.168
Totaal netto-waterschapsbelastingen		75.634		80.952		90.484
Resultaat		3.214		0		0
Tarieven watersysteemheffing:						
Ingezetenen; per wooneenheid	€ 86,20		€ 90,40		€ 98,48	
Gebouwd: % van de WOZ-waarde	0,0155%		0,0175%		0,0216%	
Ongebouwd: per ha.	€ 68,75		€ 72,00		€ 73,70	
Ongebouwd wegen: per ha.	€ 137,50		€ 144,00		€ 147,30	
Natuur; per ha.	€ 4,00		€ 4,00		€ 4,00	
Tarief verontreinigingdheffing; per vervuilingseenheid	€ 53,00		€ 52,38		€ 51,38	